Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 33 (1172) ГОД XXIII БЕЛАСТОК, 13 ЖНІЎНЯ 1978 г. ЦАНА 60 гр.

Новыя вершы

*

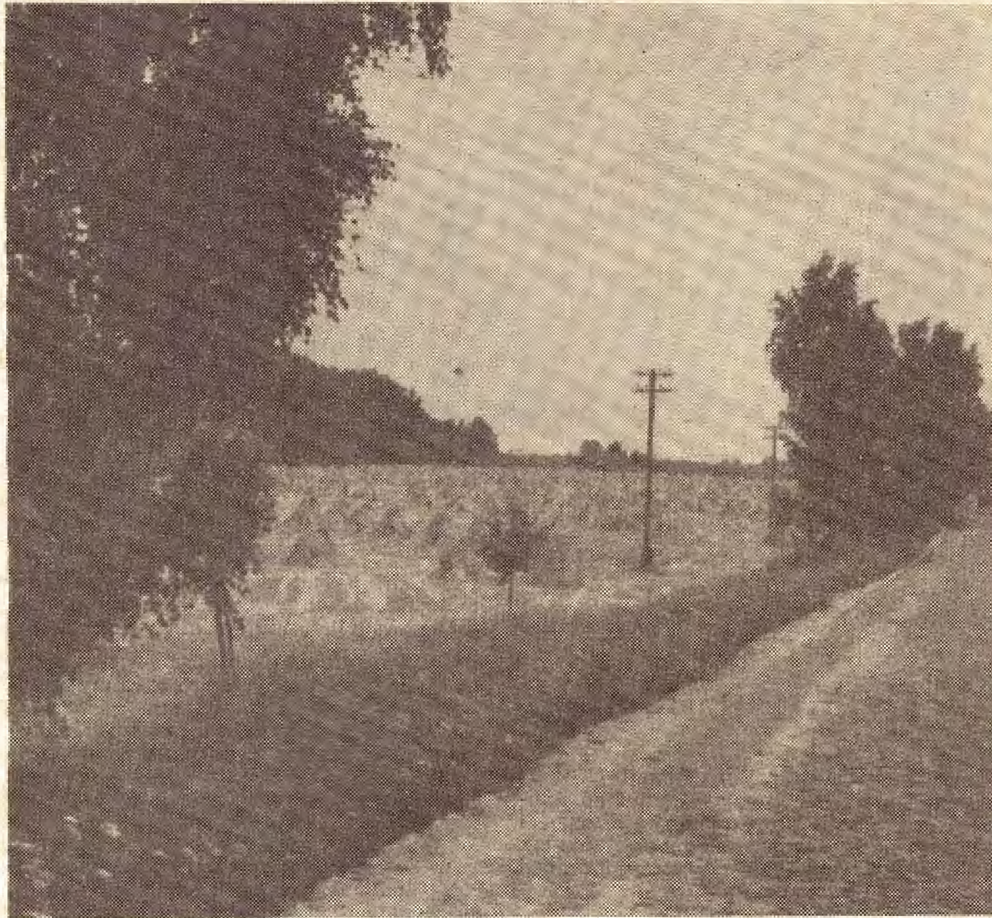
Нешта пройдзена,
Нешта знойдзена,
Прыгалублена,
Потым згублена.
А найлепшае не збываецца,
А найгоршае не забываецца.

І толькі родныя лясы
Знаходзяць нас ва ўсе часы.
І зоркі аганёк
Надзею шле здалёк
І абяцае шмат дарог,
Расчараванняў і трывог.

Ты толькі раз з дарогі збоч —
Паселіцца у сэрцы ноч.
Ад праўды раз адкруцішся —
Няпраўдаю атруцішся.

Трэ берагчы нам праўду слоў,
Як бор сваіх дзятлоў,
Як удава апошняе
Сваё дзіця...
І даражу я кожнаю
Расінкаю жыцця.

Пімен Панчанка

ПА РОДНАЙ ЗЯМЛІ. Жніўны краявід з ваваколля вёскі Залессе Нурэцкай гміны. Фота В. Рудчыка.

Пошукі і здзяйсненні

РОДАМ СА СЛІВАВА

Калі падумаць, чым вылучаецца наш беларус - падляшук, то перш за ўсё кідаецца ў вочы яго працавітасць. Зазірніце толькі ў сялянскую клуньку: з аднаго боку сянцо, з другога — жытка, на іншым таку — пшанічка, а насупраць — аўсок, гарошак ды грэчачка на вышках у самы строп, у сутачках жа — ячменек. І ўсё так акуратненька, гладзенька, пласт у пласт складзена, снапок у снапок уладкавана, каб камлямі да току, а каласкамі ў сярэдзіну. Потым гэта выграблена-выгладжана, а калі што, то і касою зраўняна-падбрыта. І адчыняеш цяжкія падвойныя дзверы-вароты, быццам разгортваеш нейкую дзівосную кнігу—аповесць пра розныя пахі мінулага працавітага лета: тут чэрвень дыхае залітымі дзецялінаю паплавамі, ліпень тхне духатою жытняга палетка, жнівень патыхае аўсяным соладам...

У такіх чароўнасцях якраз вырас і выхаваўся інжынер-аграном Янка Тапалянскі. Хутар яго бацькі на Сліваве каля Клейнікаў — гэта іменна такое гняздзечка, дзе навокал прасціраюцца ўраджайныя палі, а сяліба з садам пераглядаюцца ў люстры сажалкі. І падобна як у абодвух братоў і сястры, у яго на ўсё жыццё ўкаранілася ўлюбёнасць да вёскі, да салідная працы, да акуратнасці ва ўсім.

Яшчэ бyўшы вучнем Бельскага беларускага ліцэя ён разам з Мікалаем Юзафчуком, Мікалаем Урублеўскім і іншымі ўзначальваў тадышнюю школьную арганізацыю Саюза польскай моладзі. Яго заангажаванне ў вучобе, грамадскай дзейнасці, спорце не спынілася і тады, калі ўвосень 1956 г. дваццацігадовы юнак прыйшоў працаваць настаўнікам у Трасцянку. Тут ён заняўся гарцэрскай арганізацыяй. Зацікавіў школьнікаў спортам, між іншым, за заробленыя пры зборы грэчкі ў сельскагаспадарчым кааператыве грошы школьнікі набылі камплект для настольнага тэніса, і неўзабаве трасцянская сямігодка стала вядучай у павеце ў гэтым відзе спорту.

У Стаўку каля Трасцянкі яшчэ ў пачатку нашага стагоддзя знаходзілася настаўніцкая семінарыя, што рыхтавала кадры для пачатковых народных школ. Потым яна па розных прычынах заняпала, але памяць аб ёй у трасцянцаў захавалася. І пры народнай уладзе яны сталі рабіць захады аб узнаўленні сярэдняй школы ў сваім сяле. У гэтую справу ўключыўся і малады настаўнік Янка Тапалянскі. Пачалі ад пабудовы цагельні, каб мець матэрыял, і праз тры гады, у 1970 г., паўстаў новы школьны будынак, а ў ім тады ўжо другі год кіруючы школай Я. Тапалянскі садзейнічаў найбольш патрэбнай у гэтай ваколіцы асветнай установе — школе сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Пры ёй ён завёў вялікі агарод, падумваў аб садзе. Радавалася сэрца кіраўніка абедзвюх трасцянскіх школаў, калі бачыў, як пачынае фармавацца маладое пакаленне адукаваных сялян, улюбёных у працу на родным палетку.

А ці магло быць інакш, калі і сам іх выхавацель усяго сябе аддаў гэтай справе? Гэта ж ён на чутку аб арганізаванні аддзялення беларускай філалогіі ў За-

(Працяг на стар. 4)

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

Знаходзяцца яны ў адным з самых зацішных і маляўнічых куткоў Беласточчыны, на правым узбярэжжы ракі Супраслі, якраз у міжрэччы, дзе ад усходу ўпадае ў яе рэчка **Слоя**, ад захаду ж — рэчка **Сакалда.** Незаезная гэта мясціна, з яе усюды далёка: да палустанка ПКСу ў Сафіполі (на шашы Беласток-Баброўнікі) аж 10 км, у Сакалдзе (на шашы Супрасль—Крынкі) мала што менш, бо 8 км. І калісьці тут таксама не было вялікага руху: у гэтых месцах сутыкаліся паўночная ўскраіна **Блудаўскай пушчы** з паўднёвым ускраем **Крынкаўскай пушчы,** а рака Супрасль і была мяжою паміж абодвума дрымучымі старажытнымі лясньмі масівамі. Несумненны след двух сярод 21 обрубаў, на якія дзялілася Крынкаўская пушча ў палове XVI стагоддзя: Іўнікі і Мох Вялікі, астаўся ў назве палетка боркаўскага поля: **Сярэднія Еўнікі,** і ўрочышча ў лесе — **Омхі.** У тыя часы гэта было надта ж зручнае месца для розных лясных промыслаў. І памяць пра іх захавалася перш за ўсё ў самой назве мясцовасці. Борам здаўна называлі не толькі стары хваёвы лес, што рос на пясчанай глебе, усланы імхом, верасам ці чарніцамі, але таксама і значную колькасць борцяў з дзікімі пчоламі, што складалі адну цэласць і належалі звычайна аднаму бортніку. Такі вялікі бор пчолаў дзяліўся на меншыя — боркі. І, відаць, яны былі тут параскіданы па лесе на пагорках, што ўзвышаюцца над меданоснымі рачнымі далінамі (у іх ліку — **Мармаліхай**) ды верасавіскамі. Пры сваіх борцях ад вясны і да восені сядзелі бортнікі ды да-

глядалі пчолаў. Яны і далі пачатак сённяшнім Боркам. Мо сярод іх і быў нейкі Бобка, ад якога і пайшла назва часткі вёскі — **Бобкаў Груд?**

Ужо з пазнейшымі часамі звязана назва наступнай часткі вёскі — **Бяндзюга.** Яшчэ гадоў таму 30—40 на рэках Супраслі і Сакалдзе аж гудзела ад воклічаў арэляў, што сплаўлялі дрэва ў Васількова, у Тыкоцін, а нават і далей — у Гданьск. У гэтых ваколіцах было аж тры бяндзюгі: дзве на Супраслі — у Борках і каля **Залатой Гары** і на рэчцы Слоі ў месцы, якое цяпер чамусьці афіцыяльна завецца Кандыцыя. На іх сасновыя або яловыя (ліставыя дрэвы былі цяжкія, патаналі) „штукі" каціла ў раку, збівалі „арэльскімі" гваздамі ў залежнасці ад таўшчыні на 6—12 „штук" у „глёнкі". Потым 10—18 „глёнкаў" звязвалі драцянымі „стрыкоўкамі" ў „пас". Калі не было дроту, то вырубвалі тонкія (у папярочніку 3—4 см) гонкія бярозкі, парылі ў агні, скручвалі, вязалі і выходзіла з дзвюх бярозак „стрыкоўка" даўжынёю да 3 м, ёю і вязалі насукась „глёнкі". Сплаўлялі „пасы" вясной і восенню, калі вада была сярэдняя і рэчышча не зарośшае водарасцямі і зеллем. Дрэва „гнаць" было нялёгка, асабліва каля Залатых Гораў, дзе рака Супрасль была перакапана.

Такім жа традыцыйным промыслам для боркаўцаў была праца ў лесе пры вырубе і вывозцы драўніны, капанні карпіны і звозцы яе да майданоў **у Лазніску і Плянтах,** дзе з іх гналі шкіпінар (тэрпентыну), а астаўшыся вугаль разбіралі кавалі. Хадзілі таксама „цягнуць" смалу-жывіцу, жанчыны ж садзілі лес і даглядалі лясныя школкі і пасадкі. Так, спакон веку славіліся боркаўцы сваёй працавітасцю і... непадатлівасцю ў змаганні з розным вызыскам.

Легенда кажа, што яшчэ пры паншчыне тутэйшыя прыгонныя сяляне ўзбунтаваліся, не выйшлі на работу да пана. За гэта той загадаў ім за адну ноч перанесціся з насіджаных сялібаў з ураджайнымі агародамі на пясчаны

Працяг на стар. 4

ЖЫВЫ ТАВАР

Маладосці ўласціва марыць аб сямейным шчасці, удалым месцы ў жыцці і наогул аб добрай будучыні. І таму вельмі часта маладых людзей вабяць далёкія далі, чаканне нечага незвычайнага. Не дзіўна, што тайландскія дзяўчаты таксама несупраць збегчы ў пошуках свайго шчасця, сваёй будучыні на край свету, аж у далёкую Еўропу.

А гэтым карыстаюцца дзялкі. Напрыклад, з ФРГ. Яны вярбуюць дзяўчат, прапануючы ім паехаць у Заходнюю Германію папрацаваць афіцыянткай дзе-небудзь у рэстаране, або манекеншчыцай у магазін-салоне, альбо яшчэ на нейкай добрай чыстай рабоце, а потым з цягам часу выйсці замуж за добрага, багатага немца. І многія тайландскія дзяўчаты пападаюцца на гэтую вуду. Але трапляюць яны ў публічныя дамы для ўцехі багатых таўстасумаў.

Ды і як інакш жыць адзінокай тайландскай дзяўчыне ў чужой краіне, не ведаючы мовы, не маючы ні капейкі за душой, не маючы да таго ж аніякіх дакументаў, якія б далі магчымасць набыць германскае грамадзянства? Многія з іх у рэшце рэшт ад адчаю даходзяць да самагубства. Затое вярбоўшчыкі, якія завозяць гэты жывы тавар, як у час рабаўладальніцкай эпохі, маюць добры бізнес. Калі на дастаўку кожнай дзяўчыны з Тайланда ў Германію ім даводзіцца затрачваць у сярэднім каля 5 тысяч марак, то перапрадаюць яны яе ўладальнікам публічных дамоў у чатыры разы даражэй — за 20 тысяч марак.

Гандаль жывым таварам стаў масавай з'явай. За апошнія два гады з Бангкока заходнегерманскія агенты вывезлі ў Бон больш як 2 тысяч тайландскіх дзяўчат. Прычым, узрост іх у асноўным складае 12—16 гадоў, і ўсе яны паходзяць пераважна з бедных сямей, якія з-за галечы благаслаўляюць сваіх дзяцей у далёкую дарогу па падманнае шчасце.

ЖАНЧЫНЫ МАЮЦЬ ПЕРАВАГУ

Дыскусія аб тым, хто лепш водзіць аўтамабілі: мужчына ці жанчына, дасягнула ў Англіі агульнанацыянальнага маштабу. Гэтаму пытанню была прысвечана спецыяльная навуковая канферэнцыя. Яе ўдзельнікі аднагалосна прыйшлі да вываду: жанчына-шафёр лепш. Чаму? Івэн Браўн, намеснік дырэктара медыцынскага навукова-даследчага цэнтра ў Кембрыджы, лічыць, што з імі здараецца менш аварый: яны ў большасці сваёй не ўжываюць спіртных напіткаў, не перавышаюць скорасці, не „ліхачаць". Прадстаўнік школы аўтаваджэння заявіў, што „жанчын намнога лягчэй вучыць: яны больш успрымальныя і не такія агрэсіўныя. Найбольш аўтарытэтна прагучала выступленне прадстаўніка страхавой кампаніі: „Жанчыны больш асцярожныя, чым мужчыны. Кампанія нясе менш выдаткаў".

У ГЭТЫМ ТЫДНІ

75 гадоў назад

14 VIII 1903 нар. С. Бірыла, беларускі савецкі акцёр. Пам. 15 VII 1978.

20 гадоў назад

14 VIII 1958 пам. Фрэдэрык Жаліо-Кюры, французскі фізік. Адкрыў з'яву штучнай радыёактыўнасці (Нобелеўская прэмія 1935).

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE"
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

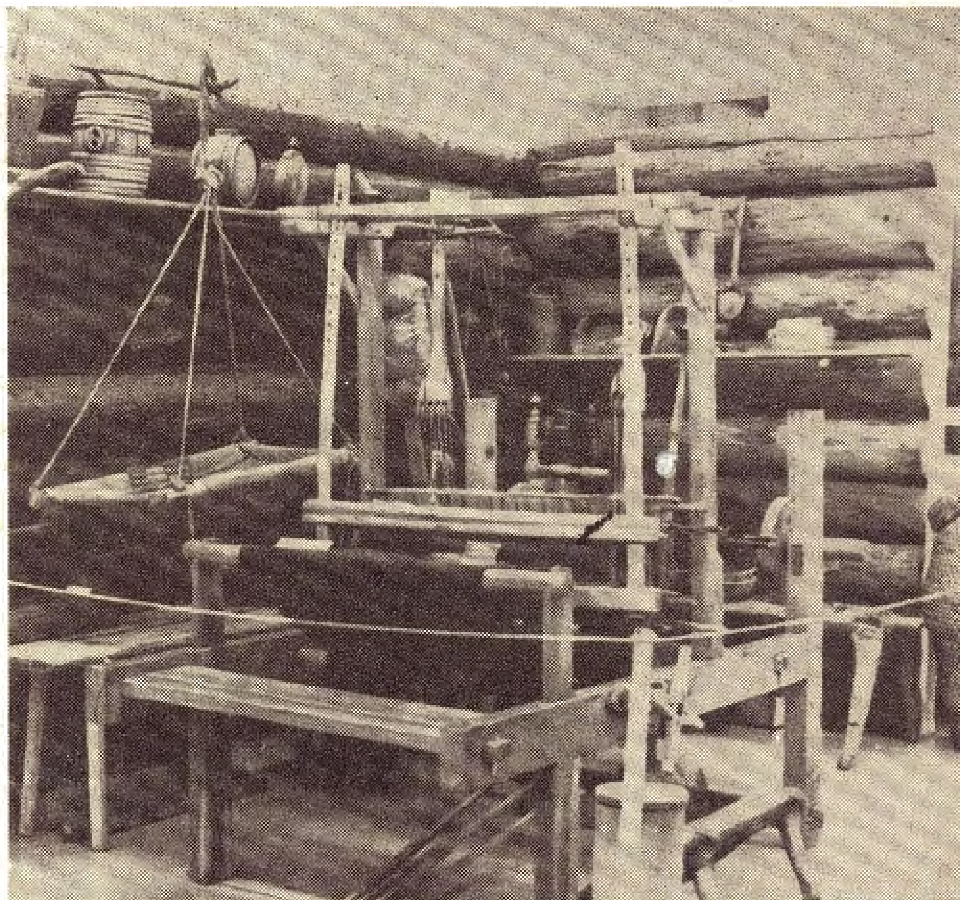
* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch", Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku. Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch" oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 28 zł. 80 gr. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71.
Indeks 36911/36671
B.Z.Graf. Zam. nr 1718, 6.400 egz. N-4

Сялянскі дом і прадметы быту, XIX стагоддзе. (Дзяржаўны музей БССР). Фота Э. Трыгубовіча.

БЕРАЖЛІВАСЦЬ ДА СПАДЧЫНЫ

Вярхоўны Савет Беларускай ССР 14 ліпеня 1978 года прыняў Закон аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры. У дакуменце да ахоўваемых Савецкай дзяржавай помнікаў гісторыі і культуры залічаюцца:

„Помнікі гісторыі — будынкі, збудаванні, памятныя мясціны і прадметы, звязаныя з важнейшымі гістарычнымі падзеямі ў жыцці народа, развіццём грамадства і дзяржавы, рэвалюцыйным рухам, з Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнамі, сацыялістычным і камуністычным будаўніцтвам, умацаваннем міжнароднай салідарнасці, а таксама з развіццём навукі і тэхнікі, культуры і быту народаў, з жыццём выдатных палітычных, дзяржаўных, ваенных дзеячоў, народных герояў, дзеячоў навукі, літаратуры і мастацтва;

помнікі археалогіі — гарадзішчы, курганы, рэшткі старажытных паселішчаў, умацаванняў, вытворчасцей, каналаў, дарог, старажытныя месцы пахаванняў, каменныя скульптуры, наскальныя малюнкі, старадаўнія прадметы, участкі гістарычнага культурнага слою старажытных населеных пунктаў;

помнікі горадабудаўніцтва і архітэктуры — архітэктурныя ансамблі і комплексы, гістарычныя цэнтры, кварталы, плошчы, вуліцы, рэшткі старажытнай планіроўкі і забудовы гарадоў і іншых населеных пунктаў; збудаванні грамадзянскай, прамысловай, ваеннай, культавай архітэктуры, народнага дойлідства, а таксама звязаныя з імі творы манументальнага, выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнога, садова-паркавага мастацтва, прыродныя ландшафты;

помнікі мастацтва — творы манументальнага, выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнога і іншых відаў мастацтва;

дакументальныя помнікі — акты органаў дзяржаўнай улады і органаў дзяржаўнага кіравання, іншыя пісьмовыя і графічныя дакументы, кінафотадакументы і рукапісы, а таксама старажытныя і іншыя рукапісы і архівы, запісы фальклору і музыкі, рэдкія друкаваныя выданні.

Да помнікаў гісторыі і культуры могуць быць аднесены і іншыя аб'екты, якія маюць гістарычную, навуковую, мастацкую або іншую культурную каштоўнасць".

Усе гэтыя бясцэнныя каштоўнасці гістарычнай спадчыны ўлады Савецкай Беларусі бяруць пад беражлівую апеку. У Законе знаходзіцца вельмі старанна і прадбачліва распрацаваная сістэма метадаў, мерапрыемстваў і сродкаў для поўнага захавання ў непарушным стане, забеспячэння ад знішчэння, растраты і адпаведнага скарыстання ў мэтах асветы, выхавання, навуковых даследаванняў, творчых інспірацый і наогул далейшага развіцця і ўзбагачэння культуры беларускага народа. Да ажыццяўлення пастаноў Закона абавязаны не толькі Міністэрства культуры, Галоўнае архіўнае ўпраўленне і іх органы, але і ўсе іншыя дзяржаўныя і кааператыўныя ўстановы, прадпрыемствы, гаспадаркі, грамадскія і маладзёжныя арганізацыі і кожны грамадзянін у паасобку. Прадбачаны суровыя пакаранні кіраўнікоў устаноў, прадпрыемстваў, гаспадарак, а таксама прыватных асоб, калі іх дзеянні наносяць шкоду помнікам гісторыі і культуры.

Пастановы Закона, якія ўваходзіць у дзеянне з 1 лістапада 1978 г., з'яўляюцца красамоўным доказам беражлівых адносін Савецкай улады да багатай гістарычнай і культурнай спадчыны беларускага народа. (іс)

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

САМАЯ СУЧАСНАЯ

На ўскраіне Навабеліцы сярод векавых соснаў пабудавана трэцяя гарадская бальніца.

Гэта самая сучасная медыцынская ўстанова Гомельшчыны. У хірургічным, траўматалагічным, тэрапеўтычным, дзіцячым і іншых аддзяленнях адначасова змогуць лячыцца больш за 600 чалавек. Навейшае абсталяванне, светлыя палаты на аднаго — чатырох чалавек, сталовая, ліфты — усё гэта будзе садзейнічаць хутчэйшаму выздараўленню хворых.

Сяміпавярховы галоўны корпус звязаны з гаспадарчымі памяшканнямі.

У новай бальніцы будуць працаваць каля тысячы чалавек.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

У жніво ◆ Творчае вызваленне Януша Дарашкевіча ◆ Карэспандэнцыя з Мінска ◆ Беластоцкі драмгурток ◆ Выратаваныя скарбы ◆ Лета вясковых дзяцей ◆ У дзядзькі Максіма нічога не здарылася ◆ А ў Сямяцічах рушыла ◆ Калі прысніцца заяц... ◆ Весткі з Рудутаў, Руткі, Дубічаў Царкоўных, Чаромхі, Бельска, Навасадаў, Ляшукоў, Гайнаўкі ◆ Гумар першакласнікаў ◆ Песня „Małomówny Bill".

Sobota 12 VIII — 14.50 Program dnia. 14.55 Dziennik. 15.05 Obiektyw. 15.25 Taaka ryba. 15.55 Czarodziejskie przedmioty — bajka muz. prod. ZSRR. 17.00 Rodowody: Emilia. 17.30 Poradnik zmotoryz. turysty. 17.40 Formuła szczęścia — teleturniej. 18.00 Studio sport. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Nie ma to jak we dwoje — komedia prod. USA. 22.05 Dziennik. 22.20 Casino de Paris. 23.10 Kino Nocne: We własnych sidłach — film sen. prod. włosko-RFN.

Niedziela 13 VIII — 7.10 Zajęcia wakacyjne (sem. III). 7.30 Zajęcia wakacyjne (sem. V). 8.10 Emerytury dla rolników: Poradnia. 8.20 Studio sport: Telewizjada. 8.55 Program dnia. 9.00 Kino Teleranka: Clown Ferdynand. 9.30 Antena. 10.00 Na końcu świata — film dok. 10.50 Muzyka na Zamku. 11.20 Dziennik. 11.35 Rol. rozmowy. 12.05 Z kamerą wśród zwierząt. 12.35 Studio sport: Sprawozdanie z Pucharu świata w pięcioboju nowoczesnym kobiet. 12.45 Opowieści reporterów. 13.15 W Starym Kinie: Bogumił Kobiela. 14.15 Studio sport (c.d.) 14.35 Los. Dużego Lotka. 14.45 Czarodziejskie przedmioty — cz. II bajka muzyczna prod. ZSRR. 15.50 Jesienne wyścigi — film fab. prod. węg. 17.00 Kalejdoskop z gwiazdą. 17.30 Studio sport: Transmisja z Memoriału Michałowicza. Liga piłki nożnej, Meldunek z pięcioboju. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.30 „Panie na Mogadorze" — odc. serialu franc. 21.40 Teatr Komedii: M. Aymé „Ich głowy". 23.10 Studio sport.

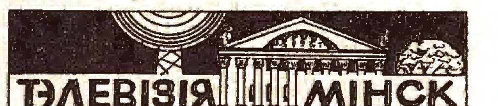
Poniedziałek 14 VIII — 14.30 Program dnia. 14.35 Wakac. Kino Młodych. Sprawy młodych: „Obie twarze" — dramat obyczajowy prod. węg. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Teleferie. 17.45 Studio sport. 18.10 Poradnik zmotoryz. turysty. 18.20 „Doktor Ewa" — serial prod. TP. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Teatr TV. K. Zalewski: „Przed ślubem". 22.05 Camerata. 22.35 Dziennik.

Wtorek 15 VIII — 10.00 „Panie na Mogadorze" — odc. serialu prod. TV franc. 14.30 Program dnia. 14.35 Wakac. Kino Młodych: Kino Lektur: „Dulscy" — polska komedia filmowa. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Studio TV Młodych. 17.10 Rodowody: Czerwony Parowóz. 17.45 Interstudio. 18.25 Świat, który nie może zaginąć — film dok. 18.50 Radzimy rolnikom. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Śmierć i życie Penelopy — odc. IV serialu prod. ang. 21.25 Świadkowie. 21.45 Poradnik zmotoryz. turysty. 21.55 Dziennik. 22.10 Teatr Małych Form. M. Zoszczenko: „Pechowy dzień" i „Zbrodnia i kara".

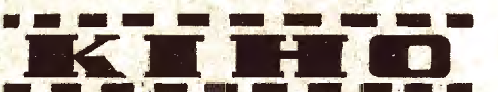
Środa 16 VIII — 14.35 Program dnia. 14.40 Wakac. Kino Młodych. „Krążek w bramce" — film młodzieżowy prod. ZSRR. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Kino najmłodszych. 17.00 Melodie. 17.35 Poradnik zmotoryz. turysty. 17.45 Los. Małego Lotka. 18.00 Stereo i w Kolorze — recital Teresy Żylis-Gary i Jerzego Marchwińskiego. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Mity i rzeczywistość: Deszcz nad Santiago — film dok. prod. franc.-bułg. 22.25 Dziennik.

Czwartek 17 VIII — 14.25 Program dnia. 14.30 Wakac. Kino Młodych: Skąpani w ogniu — pol. dramat obyczajowy. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Teleferie. 17.30 Poligon. 17.55 Melodie. 18.20 Sonda. 18.50 Radzimy rolnikom. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 O życie świadka — film kryminalny prod. USA. 22.05 Pegaz. 22.50 Poradnik zmotoryz. turysty.

Piątek 18 VIII — 14.30 Program dnia. 14.35 Wakac. Kino Młodych. Tagebuch — dziennik dr Hansa Franka — film dok. prod. pol. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Teleferie. 17.00 Śpiewa Hana Zagorova. 17.20 Poradnik zmotoryz. turysty. 17.30 Na morzu — serial prod. NRD. 18.35 Magazyn motoryz. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Poza układem — dramat obyczajowy prod. polskiej. 21.25 Mity i rzeczywistość: „Gorzki chleb" — włoski film dok. 23.05 Dziennik.

Piątek 11 VIII — 8.40 Film ser. 9.50 Piosenki o młodzieży. 13.30 Filmy dok. 15.40 Spektakl tel. 18.20 Film fab. 22.10 Koncert.
Sobota 12 VIII — 10.40 Koncert. 11.00 Film fab. 16.30 Film anim. 17.00 Piłka nożna („Szachtior" — „Dynamo" Kijów). 18.45 Film dok. 18.55 Film fab. 20.30 Film fab.
Niedziela 13 VIII — 7.55 Koncert. 13.00 Film. spektakl. 16.10 Film dok. 17.15 Film anim. 18.25 Piosenki cygańskie. 20.30 Film — koncert.

Беларуская радыёперадача: субота, 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Tato ja już wyszłam za mąż — buł. 15—16. Port lotniczy — USA 17—18. Ostatni wiosenny śnieg — wł. 19—20.
Bielsk Podl. Wyspy na Golfstromie — USA 14—15. Zdrajczyni — radz. 16—17. Człowiek klanu — USA 18—20.
Czeremcha Jak zdobyć prawo jazdy — fr. 16—17. Akcja pod Arsenałem — pol. 19—20.
Czyże Niepotrzebny — buł. Ostatni beztroski miesiąc — czes. — 16—20.
Gródek Maratończyk — USA 19—20.
Hajnówka Żyć razem — fr. 14—16. W gwiezdnym pyle — NRD 17—18. Walter broni Sarajewa — jug. 19—20.
Michałowo Terror Mechagodzilli — jap. 15—16. Krótki sezon — wł. 17—18. Pod prąd — węg. 19—20.
Mielnik Milioner — jap. 16. Gorące polowanie — pol. 19—20.
Milejczyce Ofiara namiętności — hisz. Szpinak czyni cuda — czes. 16—20.
Narew Wzgórze Zelengory — jug. Zagrożenie — pol. 16—20.
Narewka Dzielnica willowa — buł. Każdy umiera w samotności — RFN 16—20.
Nurzec Yuriko moja miłość — pol. 15—16. Ocalona — NRD 17—18. Romans Teresy Hennert — pol. 19—20.
Orla Doktor Mladen — jug. Koncert na patelnię i orkiestrę — NRD 16—20.
Rajsk Przygody małpki Nuki — radz. Serpice — wł. 16—20.

Як я стаў велагоншчыкам

А было гэта так. Паехаў я ў Белавежу, сваякоў жонкі наведаць. А што хацеў хутчэй вярнуцца ў сямейнае гняздзечка, веласіпед з сабою ўзяў. „Прыдасца ў дарозе“, — думаў.

З таварнай Белавежы я мігам дабраўся ў дырэкцыйны парк. І вось сяджу ўжо за сталом пры „чыстай“. У такі момант чалавек аб усім забывае. У мяне з галавы вылецеў наказ жонкі, каб вяртацца хутчэй дамоў, пакуль не пранізаў мяне незадаволены позірк сваякоў. Адразу здагадаўся. Быццам ніколі нічога, выклаўшы ўсмешку напаказ і з сумам у сэрцы (бо чаму ж не пасядзець яшчэ), паімчаўся я назад на таварную. І чакаць доўга не давялося, бо цягнік стаяў гатовы да ад'езду.

З маланкавай хуткасцю ачнуўся я на тайнаўскай станцыі. А калі паглядзеў на расписанне цягнікоў, дык зразумеў, што дарэмна чакаюць мяне ў хаце. Мой цягнік ад'язджаў праз чатыры гадзіны. Тут я ўспомніў пра свой веласіпед. „А мо ім дамоў пашпарыць?“ — мільганула думка. Дзіўная сіла кінула мяне на асфальтавую дарогу, і не агледзеўся, калі мінуў Юдзянку. Была сонечная пагода, толькі вецярок штурхаў у бок, быццам казаў: „Куды пхаешся, дурню?“ І я зразумеў, што сапраўды непатрэбна выбраўся ў такую далечыню на сваім скрыпучым веласіпедзе.

Непрыкметна праходзіў час. Перад вачыма зарысаваліся Дубічы Царкоўныя. „А мо Панфілюку візіт нанесці?“ — падумаў я. Аднак унутраны голас шаптаў: „Цягні, браце, дамоў“. І я цягнуў.

Ялёнку і Кляшчэлі я мінаў, быццам парог сваёй хаты. А калі пачуліся першыя гудкі цягнікоў, я зразумеў, што канчаецца мой апошні этап велагонкі. У хаце, растапырыўшы рукі, вітала мяне жонка. А калі я сказаў, што адолеў жыццёвы рэкорд (праехаў 35 км), быццам ластаўка, зашчабятала: „Даражэнькі, давай цябе памыю і ў ложак палажу. Ты ж сапраўдны герой!“

А я, аднекваючыся, быццам сноп пшаніцы, паваліўся, непамыты, на ложак. З таго часу стаў я велагоншчыкам у вёсцы.

К. Млынарскі

„Народныя легенды“ С. Рыбі. Фота Р. Сенька.

НАШЫ САМАДЗЕЙНІКІ

МЕЛЯШКІ

З кожным днём вёска змяняе сваё аблічча, з кожным днём жыве новым жыццём. Не плывуць, як раней, у вячэрнім тумане песні дзяўчат, што сабраліся пасля працавітага дня на вясковай лаўцы, не заліваюцца спевамі сенажаці, не чуваць таркатанняў калаўроткаў кудзельніц доўгімі зімовымі вечарамі, не вяжуць пярэвяслам гаспадара, дажаўшы жыта, дзіковінай становіцца вясельны аршак, шумна і весела праімчаўшыся па вуліцы каляровымі вазамі. Буркочуць трактары, клякочуць камбайны. Можа праз нейкі час і гэта ўсё стане прыемным успамінам мінулага, але пакуль што ў сэрцах людзей жыве, як салодкая шчаслівая маладосць, вёска, якую яны памятаюць са свайго юнацтва. Часта вяртаюцца да яе ўспамінамі, хто перажывае гэта адзіночна, хто расказвае тым, што не памятаюць, як гэта было раней. Меляшкоўскія самадзейнікі, якімі апякуецца дырэктар школы Зіна Літвін, стараюцца перанесці гэта на сцэну і паказаць адышоўшую вёску шырэйшаму кругу людзей. Зразумела, усё адразу немагчыма і ў сувязі з гэтым бяруць толькі кадры. Адзін раз пакажуць вяселле з яго поўным абрадам, другі — вясковую вечарніцу, наступным разам дажынкі. Дзякуючы Янку Крупу — працаўніку ГП БГКТ, які апякуецца гурткамі самадзейнікаў, маюць да кожнай пастаноўкі сцэнарый, які дапамагае выразаць з жыцця вёскі нейкі канкрэтны цікавы кадр. Не значыць гэта, што меляшкоўскія жанчыны не ведаюць вясковага жыцця. Такая думка была б парадаксальнай. Ведаюць яны аж надта добра, і гэта перашкаджае ў выбары пэўнага кадра, у закрыцці яго ў пэўных канкрэтных межах, бо калі чалавек нешта ведае, дык хацеў бы адразу расказаць усё, вельмі цяжка ад нечага адмовіцца, а для мастацкага афармлення гэта неабходнае.

На сцэну Меляшкі прыйшлі даўно. Выступалі на аглядах з песнямі. Песні былі пераважна фальклорныя. Цвёрда арганізавалі яны драмгурток недзе гадоў пяць назад, дзякуючы стараниям і пераконванням Зіны Літвін. Цяжка сказаць аб пастаяннасці гэтай групы, калі гаварыць пра колькасць. Ёсць іх дзесяць-пятнаццаць асоб, у залежнасці ад пастаноўкі, колькі чалавек яна патрабуе. Няма аднак сумненняў, што група цвёрда арганізаваная, калі гаварыць пра існаванне. Рэпертуар поўнасцю фальклорны: „Вяселле“, „Вечарынка“, „Дажынкі“, „Раніца ў нядзельку“. Вось з такімі пастаноўкамі выступалі. Але жыццё пастаноўкі не канчаецца на аглядах, якія штогод наладжвае ГП БГКТ. Жыве яна надалей. Ставяць пры кожнай нагодзе: на свята, на гадавіну. Ставяць у сваёй вёсцы і ў іншых. Старэйшыя з гледачоў яшчэ раз перажываюць мінулае, яшчэ раз вяртаюцца ў маладосць, маладыя з захапленнем пазнаюць мінулае сваіх бацькоў і дзядоў. Пробавалі меляшкоўскія самадзейнікі ставіць і гатовыя п'есы, прыкладна, „Мікітаў лапаць“. Не сказаць, што не змаглі, ці нешта гэтаму падобнае. Па-першае, не хапіла мужчын, а па-другое, трэба было падпарадкоўвацца напісанаму тэксту, учувацца ў іншую атмасферу. Паяўлялася крышку штучнаватасці. І вярнуліся на свой панадворак. І вельмі добра, бо хто ж гэта пакажа лепш, як не самі гаспадары.

Міхась Шаховіч
Фота аўтара

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ

Легенды, якімі акружаны злыя сілы, а перш за ўсё постаць чорта, маюць цікавую тапаграфію. Сабраныя намі на гэтую тэму легенды, расказы з казачнымі схільнасцямі ці фантастычнымі выбегамі, поўнасцю адносяцца да пакінутых дамоў, развалін, расстайных дарог, непраходных балот. Вынікае з гэтага, што вось у такіх запушчаных месцах пасяляецца чорт, які прыйшоў на зямлю здабываць чалавечыя душы, дакучаць яму. Спосаб мыслення вясковага чалавека, спроба рэканструкцыі ўласнага Космасу прадугледжвала, што ў свеце, у які ўплецены людскі лёс, знаходзіцца месца на дэманічныя сілы. Дуалістычная пабудова звышнатуральнага свету з'яўлялася і з'яўляецца быццам бы праверкай этыкі людской маралі.

У ваколіцы Бранска па сённяшні дзень кружыць расказ пра паляўнічага, які паспяховасць у сваёй прафесіі набыў праз святатацтва — страляние ў крыж. Яго ружжо набыло як бы магічную сілу. Не мог уцячы перад ім ніводзін звер, кожнае паляванне канчалася вялікім поспехам. У народным вераперакананні, супрацоўніцтва з чортам заўсёды было карысным, але толькі да часу смерці. Потым поўнасцю авалодвае ён душою памёршага, спіхае яе на вечныя мукі ў пекла, а сам пасяляецца ў яго доме. Таму расказы гэтыя маюць у сабе жудасныя ўстаўкі, якія як мага найстрашней раскрываюць вынікі супрацоўніцтва з чортам. Вось як выглядала кара, якая ўпала на дом за супрацоўніцтва паляўнічага, зразумела, пасля яго смерці, з нячыстаю сілаю. Безупыннае дакучванне ўсім хатнім, перарыванне спакойнага адпачынку, перасоўванне мэблі, знішчэнне пасудзіны. Безупынная трывога, у якой жылі гэтыя людзі, вымусіла перайсці ў другую хату. Паслядоўнасці гэткага супрацоўніцтва, пераказаныя другім у форме нейкай літаратурнай плёткі, пагалоскі, старанна апранутай у грозную маралізатарскую вопратку, з'яўляюцца перасцярогай.

У кожнай эпосе, у кожнай культуры, чорт — постаць, зроджаная людскімі ўяўленнямі, была персонай людскіх уяўленняў зла, аб чым дакладна было паказана на прыкладах, прыведзеных у папярэднім нумары. Кожны драпежны наезд ворага, кожная несправядлівая вайна ў перакананнях людзей — гэта панаванне сатаны, якога вызвалілі дрэнныя і грэшныя людскія паводзіны. У народзе бытуе яшчэ па сённяшні дзень перакананне, што сам Люцыпар сядзіць у падзямеллях, прыкуты Богам моцнымі ланцугамі да скал. І кожны дрэнны ўчынак людзей, прыкладна — праца ў свята — дзень, прызначаны Богу, перарэзвае адзін ланцуг. Бог аднак літасцівы і, думаючы, што людзі пакаюцца, робіць так, каб зноў яны зрасталіся. Але прыйдзе час, не хопіць у яго цярплівасці і сатана вырвецца на волю і наступіць тады трагедыя. Антыхрыстам у шматлікіх прафетычных тэкстах лічылі таксама Гітлера.

Вяртаючыся да месц і характару паяўлення нячыстых сіл, а ў гэтым выпадку чорта, трэба выразна падкрэсліць, што выступае паміж імі непарыўная сувязь. Прыкладна, п'яніц водзіць ён па розных закавулках і аддаляючыхся ад хаты дарогах. Прынялося нават акрэсленне „куды тэбэ чорт носіў“ або „які бес цебе затрымаў“.

Вось якую гісторыю ўдалося нам запісаць у Невадніцы. Аднойчы адзін пан з Галіцкіх выйшаў з карчмы з мяшочкам солі. Чорт, бо хіба гэта ён, пачаў уступаць з ім у тандаль. Запрапанаваў яму махорку. Чалавек не меў. Чорт, напоўніўшы яго кішэні, высыпаў з мяшочка соль, завязаў яго п'янаму на галаве і завёў да рэчкі. Знайшлі яго толькі рана ў балоце. Доўга расказваў, як элегантны чорт праводзіў з ім гутарку. Зрэшты, інфарматар у канцы дакідае: „Чорт ёго знае, чы гэто праўда? Даўней то чорта можна было часамі споткаці, а дзісяй то ўсіе чорты“.

Бытуюць чэрці, прыпісаныя сям'і. Іх заданне — утрымоўванне сваркі і нязгоды. Гэта бадай што найменш грозныя, якіх вельмі проста можна выгнаць, хопіць толькі зрабіць знак крыжа. Яны сеюць сваркі, яны з'яўляюцца носьбітамі здрад. Часта гаворыцца адносна такой сям'і: „чорт уліэз“ або „чорт умішався“.

Бытаванне праклыццяў, якія па сённяшні дзень з'яўляюцца выклікавнем чорта і дарогай утрымоўвання з ім кантактаў, прыкладна, прашэнне ў яго дапамогі, аналіз іх сувязей з прымаўкамі, прыказкамі і нейкімі фразеалагічнымі зваротамі, дазваляе нам дакладна высніць гэтую складаную праблему, будучую па сённяшні дзень жывым рэліктам маніхейскага дуалізму. Асновы старых легенд абрастаюць новымі рэквізітамі, рэквізітамі больш сучаснымі, што гаворыць за разрастанне, зразумела, не ў такой ступені, як гэта было раней, творчасці людской фантазіі. Гэта сама відаць, калі гутарка ідзе і пра чорта.

Янка Леанчук,
Міхась Шаховіч

ГАРАДСКІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

Уваход у Піярскі архітэктурны ансамбль у Драгічыне над Бугам.

Фота М. Гайдука.

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Багаты праўду любіць, як сабака палку.

Абы грошы, то і роднага бацьку купіш.

Аднаму шчасце ракою плыве, а другі ў няшчасці цэлы век жыве.

(Працяг са стар. 1)

Боркі

голы пагорак. І перанеслі ж яны свае халупы і небагаты скарб, але пану не пакланіліся. Не выпадкова ж хіба гэтыя ваколіцы ў 1863 г. былі прытулкам паўстанчаскім атрадам, якімі кіравалі К. Каліноўскі і В. Врублеўскі, а памяць пра тыя часы — гэта не толькі паўстанчаскія магілы па-суседску з Боркамі каля **Калодна, Перацёсаў, Копнай Гары**, яшчэ да нядаўніх год у Пацілах каля Боркаў расла бяроза, на якой паўстанцы павесілі нейкага здрадніка.

У міжваенны час гэтыя ж мясцовасці ўславіліся трохмесячнай забастоўкай лясных рабочых і возчыкаў на пераломе 1933 і 1934 г.г., якой кіравалі мясцовыя раённыя камітэты КПЗБ. Выдатную ролю ў арганізацыі і правядзенні гэтага многатысячнага выступлення працоўных сыграў член раённага камітэта КПЗБ у Гарадку **Канстанцін Чабан** з Боркаў, яго сябрамі ў гэтым змаганні былі **Уладзімір Высоцкі, Сцяпан Мураўскі, Антон Налівайка** і шэраг іншых.

Яшчэ больш вострая барацьба разгарэлася тут ужо з першых месяцаў гітлераўскай акупацыі. У навакольных лясах мелі свае базы савецкія партызаны, сляды ад іх зямлянак захаваліся ва ўрочышчах **Глыбокі Дол, Омхі, Нове Трасцяное**. Асабліва актыўныя дзеянні супроць захопнікаў вёў атрад пад кіраўніцтвам савецкага афіцэра **Кавалёва**, ён, між іншым, знішчыў у красавіку 1943 года на шашы каля вёскі **Букштэль** палкоўніка СС Цюбінга і яго супрацоўнікаў, у чэрвені таго ж года ў сутычцы каля вёскі **Папоўка** забіў 6 і раніў 8 фашыстаў, ліквідаваў здраднікаў і правёў шэраг іншых аперацый. Жыхары Боркаў дапамагалі народным мсціўцам. За супрацоўніцтва з партызанамі гітлераўцы расстралялі чатырохасабовую сям'ю **Усnічаў**, вывезлі ў канцэнтрацыйны лагер сям'ю **Макарэвічаў**, з якой у жывых асталіся муж і адна дачка, маці і другая дачка загінулі ў нямецкай катоўні. Змагаючыся ў радах Савецкай Арміі супраць фашыстаў, загінулі **Іван Вільдовіч** і **Іосіф Высоцкі**, вярнуўся жывы — **Уладзімір Высоцкі**.

Пасля вызвалення не адразу боркаўцы змаглі вярнуцца да мірнага, працавітага жыцця — на наваколлі лютавалі банды рэакцыйнага падполля. Яны забілі працаўніка дзяржаўнай бяспекі **Яўгена Налівайку** і па-зверску закатавалі ў Борках яго бацьку **Антона Налівайку**, разграбілі іхнюю гаспадарку.

Але разам з умацаваннем народнай улады па-новаму пайшло жыццё. Моладзь падалася вучыцца, між іншым, лекарам стала **Людміла Вільдовіч**, настаўнікам — **Міхал Чабан**, аграномам — **Аляксандр Вільдовіч**, інжынерам — **Аляксандр Чабан**, многія закончылі сярэднія школы. І, на жаль, вёска ўваччу пачала старэць, пусцець. У міжваенны час тут было каля 60 гаспадарак, цяпер іх усяго 18, бо 6 сем'яў пенсіянераў здалі зямлю і прадукцыйнымі гаспадаркамі лічыцца не могуць. У гэтым заняпадзе Боркаў не малы грэх і на сумленні гмінных уладаў з Гарадка. Не пад сілу ж самім боркаўцам збудаваць дарогу і мост на рацэ, каб маглі ў вёску даходзіць трактарныя снопавязалкі, камбайны і іншыя машыны. Не здолеюць яны таксама пракласці саматуж тэлефонную лінію, каб магчы ў патрэбе выклікаць хуткую дапамогу, заклікаць ветэрынара, заказаць тавары ў краму і г.д. За ўсім трэба ехаць 8 км у Залукі, і то ў той час, калі каля самай вёскі праходзіць тэлефонная лінія, якая не дзейнічае. Але што ж, гарадоцкія гмінныя ўлады пра гэта і слухаць не хочуць. А шкада, бо хоць Боркі і вёска маленькая, але мае шэраг дбайных гаспадароў: **Аляксандра Вільдовіча, Уладзіміра Высоцкага, Аляксандра Хомчыка, Івана Чабана** і іншых, а сярод іх — **Фёдара Паплаўскага**. Ён адзін з самых перадавых гадоўцаў у гміне, у мінулым годзе здаў дзяржаве звыш 30 штук убойнага быдла, трымае 10 дойных кароў. Здаецца, калі б больш увагі адводзілася Боркам, у іх паменшала б і аблогаў.

Мікалай Гайдук

Родам са Слівава

(Працяг са стар. 1)

вочнай настаўніцкай студыі ў Беластоку як адзін з першых паступіў туды. Цэлымі днямі вучыў, вечарамі працаваў у розных грамадскіх арганізацыях, а ўначы праседжваў над вывучэннем роднай беларускай мовы і літаратуры. І быў у сваёй стыхіі. Нават дыпломную працу пісаў па творчасці Кузьмы Чорнага — недасяжнага знаўцы душы беларускага селяніна. Пасля заканчэння студыі ў 1959 г. лагічным працягам была яго вучоба на завочным аддзяленні агранамічнага факультэта Сельскагаспадарчай акадэміі ў Варшаве, куды ён паступае ў 1961 годзе. Але кіраўніцтва дзвюма школамі, дзейнасць як сакратара грамадскага камітэта ПАРП і сямейныя абавязкі (жонка Галена настаўніца і трое малых дзяцей), а да таго яшчэ штотыднёвыя абавязковыя выезды ў Варшаву на кансультацыі — гэта нават і Янку Тапалянскаму было не пад сілу. Ён спыніў вучобу, але не зрокся яе. Вярнуўся на студэнцкую лаву праз восем год, калі Варшаўская сельскагаспадарчая акадэмія наблізілася да нашага рэгіёна, адкрыўшы свой кансультацыйны пункт у Беластоку.

Увосень 1974 г. ён проста з урачыстасці ўручэння дыпломаў заканчэння ў Сельскагаспадарчай акадэміі ў Варшаве прыехаў на першы з'езд выпускнікоў Бельскага беларускага ліцэя. Для яго гэта быў цудоўны вечар, вечар поўнага жыццёвага трыумфу.

Упершыню ён адышоў з працы ў школе ў 1975 г., але ненадоўга — усяго на некалькі месяцаў. Перамагла туга да дзяцей, размернага рытму працы ў школе, свайго да драбніц вядомага акружэння. Аднак калі Нараўская кааператыўная сельская гаспадарка выступіла з намерам сваё прадпрыемства ў Трасцянцы разбудаваць у вялікую гадаўляную ферму і абшырную збожжавую гаспадарку, аграном Янка Тапалянскі адчуў, што там яго месца.

Ужо другі год ён узначальвае гэтае будуючаеся прадпрыемства. На пагорку за вёскай, якраз там, дзе калісьці была грамадская цагельня, у якой выпальвалася цэгла на школу, цяпер вырастае аграмадная ферма гадоўлі авечак. Будзе ў ёй восем павільёнаў, кожны з іх на 700 штук матак, спецыяльныя павільёны для бараноў і ягнят, сіласы, магазіны, гаражы, сацыяльныя і жыллёвыя будынкі для працаўнікоў — цэлы камбінат. Ужо на гэтую восень Я. Тапалянскі спадзяецца паставіць у павільёнах каля дзвюх тысяч авечак, калі, зразумела, будаўнікі здадуць частку аб'ектаў у вызначаны тэрмін.

Аснова для гадоўлі авечак — гэта абшырная кааператыўная сельская гаспадарка, якая паўстала з пакінутых або здадзеных за пенсію сялянамі зямель з Трасцянкі і суседніх вёсак. Пасля праведзенай у мінулым годзе камасацыі ва ўладанні прадпрыемства аказалася каля 1300 га ворыўнай зямлі, пашы і сенажацяў, а гэтая плошча будзе разрастацца. Хоць гэта самая слабая зямля ў ваколіцы, але ўсё ж у мінулым годзе на ёй сабралі па звыш 20 ц/га. У суме прадалі дзяржаве 1000 тон збожжа. Нарыхтавалі 500 тон сена, 1500 тон сіласу, шмат саломы для фермы буйнай рагатай жывёлы ў Тыневічах.

У бягучым годзе Трасцянскае сельскагаспадарчае прадпрыемства збірае ўраджаі: жыта з 482 га, авёс з 140 га, лубін з 100 га, розныя кармавыя расліны з 120 га. Заданні для калектыву 12 трактарыстаў не малыя! Але Я. Тапалянскі ўпэўнены, што з дапамогай ім прыдзе палявадчая брыгада Нарвы, не падвядуць таксама сяляне з Трасцянкі і іншых вёсак. Тут людзі шануюць гэтае прадпрыемства за яго самаахвярнасць і дбайнасць пра тое, каб зямелька радзіла хлеб і да хлеба, шануюць тую гаспадарлівасць і саліднасць, што была вынесена з чароўнага Слівава, паглыбленая ведамі і сагрэтая шчырым сэрцам агранома Янкі Тапалянскага.

Мікалай Гайдук
Фота аўтара

Дзеці і выхавацелькі з дзяцінца ў Нараўцы.

Дзецям—радасць, бацькам—спакой

Вялікай выгадай для працуючых бацькоў з'яўляюцца вясковыя сезонныя дзяцінцы. У Нараўчанскай гміне сёлета ад 11 ліпеня да 9 жніўня дзейнічалі тры дзяцінцы: у Нараўцы, Ляшуках і Семяноўцы. У Ляшуках 20-асабовы дзяцінец вяла настаўніца Марыя Кунцэвіч. У Семяноўцы ў дзяцінцы займалася пад наглядам двух выхавацелек 32 дзяцей.

Наведалі мы дзяцінец у Нараўцы, а ў ім каля 40 малалетак з Нараўкі і з навакольных вёсак Міклашэва, Гарадзіска, Стачка і Гушчэвіны. Ад 1 да 7 годзікаў. Тут ім усім дастаткова цацак і рознага абсталявання для гульняў. Сёлета кіраўнічка дзяцінца Ірэна Гапуновіч дакупіла новых цацак на 5 тысяч злотых.

Маладыя сімпатычныя выхавацелькі Крыстына Вярбіцкая (вучаніца гайнаўскага белліцэя) і Ядвіга Янюк арганізуюць цікавыя заняткі так, каб усе дзеці былі задаволены. Навучылі яны іх новым вершам, песням і гульням. Малышам вельмі падабаюцца казкі, цікавыя кніжкі і конкурсы. Усе вельмі ахвотна малююць або выконваюць розных звяркоў і птушак з пластыліну. У цёплыя сонечныя дні ходзяць яны на экскурсіі ў лес або загараюць над рэчкай. Усе з апетытам з'ядаюць смачныя падабедкі, абеды і падвячоркі. Дадому вяртаюцца вясёлыя і задаволеныя.

Варта дадаць, што дзяцінцы ў Семяноўцы і Нараўцы маюць спецыяльныя пляцоўкі для дзіцячых гульняў. Сёлета ўлады ПКП у Семяноўцы, спулдзельні сельскагаспадарчых гурткоў (СКР) у Нараўцы і нараўчанскага ГСу „Самапомач хлопска" асігнавалі па 7 тысяч злотых на цацкі для спамянутых дзяцінцаў.

Тэкст і фота **Я. Целушэцкага**

...некалькі месяцаў на чыгуначным прыпынку ў Падбеллі будуецца перон. І канца не відаць гэтай рабоце. Зараз тут такія калдобіны, што сам д'ябал галаву можа скруціць. Будаўнікі перона трымаюцца прымаўкі: „Работа не заяц, не ўцячэ".

(к-ус)

Сям'я і суд

Маці, бацька, дзеці — сям'я. Ад яе шчасця залежыць шчасце нацыі, народа, грамадства. Значыць, сям'я — вельмі важнае, бадай, асноўнае звяно нашага грамадскага быту. Яе значэнне адзначаюць у нас на самым высокім узроўні народнай улады. Прыгадаем, для прыкладу, як урачыста правадыры нашай краіны, уключна з Эдвардам Геркам, віталі паяўленне 35-мільённага грамадзяніна (ён аказаўся грамадзянкай) Польскай Народнай Рэспублікі, колькі разоў яны гаварылі аб першапланавай важнасці сямейных спраў. Ды не толькі гаварылі. Дзяржава ўстанавіла даволі высокія прэміі для маці пасля нараджэння дзіцяці, дзейнічае таксама дзяржаўны аліментацыйны фонд. Бо здароўе і дынамічнае жыццё грамадства пачынаецца ад здароўя сям'і, заснаванай на згодзе і пашане, на спагадлівасці і ўзаемадапамозе.

Што аднак рабіць, калі ў сям'ю закрадзецца хвароба нязгоды, узаемнай нянавісці, п'янства і хуліганства? Хто тут мае быць лекарам?

Найлепш было б, каб людзі, асабліва людзі дарослыя, поўнасцю адказныя за свае ўчынкі, самі даходзілі да згоды. Так, на жаль, рэдка бывае. І тады справа трапляе ў суд. Ад 28 снежня 1977 года дзейнічаюць у нас спецыяльныя сямейныя суды. У краіне іх амаль сто. На Беласточчыне — тры: аддзел для разгляду спраў сямейных і малалетніх пры раённым судзе ў Беластоку і падобныя аддзелы пры судах у Бельску і Саколцы. Гэтыя судовыя аддзелы разглядаюць цяпер усе канфліктавыя справы, якія вынікаюць з сямейнага права. На недахоп працы, на жаль, яны не наракаюць. Як вынікае са статыстыкі, якую вядзе суд у Беластоку, кожны год грамадзяне Беластоцкага ваяводства кіруюць на разгляд 4200—4500 спраў аб уладкаванні сямейных канфліктаў. За пяць месяцаў гэтага года (бо за гэты перыяд суд мае дакладныя падлікі) паступіла на разгляд 1720 сямейных спраў. Асноўную частку іх састаўляюць справы аб разводах, аліментах, устанаўленні бацькі. Кожны месяц на працягу гэтых пяці месяцаў (уключна з усімі нядзелямі і святамі) 77 мужоў і жонак разам або паасобку заяўлялі перад судом, што ім ужо надакучыла супольнае жыццё, што даўжэй яны разам жыць не хочуць і не будуць.

Суддзя **Яніна Сержыска**, якая добра ведае гэтыя справы, бо з'яўляецца візітатарам па справах малалетніх і сямейных судоў у Беластоку, Ломжы і Астралэнцы, кажа, што найчасцей на развод падаюць людзі яшчэ адносна маладыя, пасля чатырох-шасці гадоў супольнага жыцця.

— Якія прычыны, — пытаю ў яе, — найчасцей уплываюць на разлад у сям'і?

Суддзя Яніна Сержыска замест адказу прапануе мне паглядзець тэчкі са справамі, якія ў апошнія дні трапілі ў суд. Наўгад бяру некаторыя з іх. Усе амаль аднолькавыя. Найчасцей паўтараюцца скаргі ад жонак: муж п'е, прапівае зарплату, не вяртаецца дамоў, б'е жонку і дзяцей. Адна няшчасная маладзенькая жонка скардзілася, што не бачыла свайго мужа ад пасляшлюбнай ночы. Як пайшоў некуды са сваімі сябрамі, дык ужо і не вярнуўся.

Здараюцца справы ад жонак, якія марылі аб нябачаных выгадах пры боку багатых іншаземцаў з заходніх краін. У Беластоку, у Элку, у Бельску і ў іншых мясцовасцях Беласточчыны будавалі яны прамысловыя аб'екты. Нашы паненкі ліплі да іх, як да мёду. Некаторыя бралі проста долары і на тым справа канчалася. Больш разважлівыя (як ім здавалася) і сарамлівыя патрабавалі шлюбу, каб усё было легальна і фармальна. Толькі канчаўся рабочы кантракт, замежны муж ад'язджаў на радзіму і след па ім гінуў. Пішы на Бердычаў, як калісьці гаварылі нашы продкі... Не ўсё залатое, што пахне доларамі.

ТАК БЫВАЕ...

ГЭТА НЕ ПА-БАЦЬКОЎСКУ
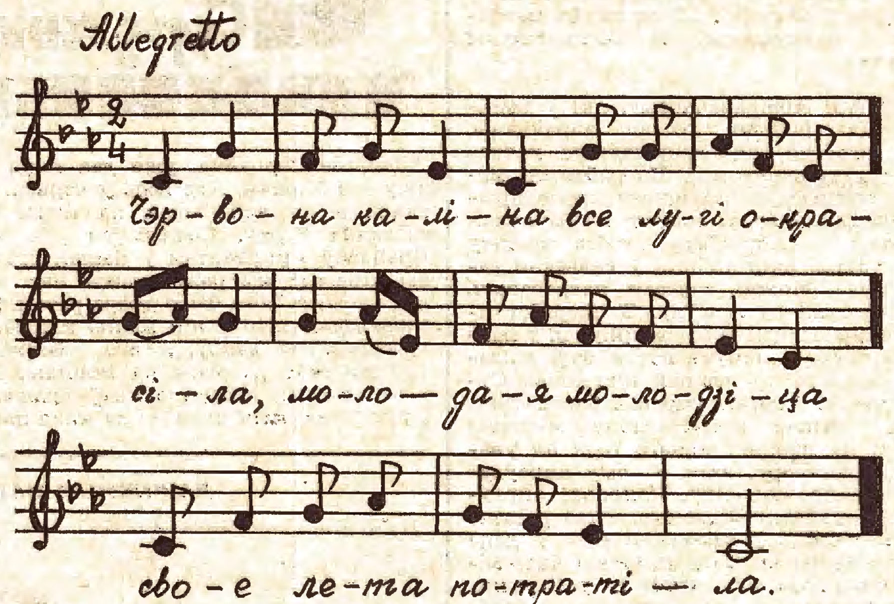
Бывае так, што хлопец і дзяўчына пазнаёмяцца, не пазнаюць дакладна адзін другога і пасля кароткага знаёмства жэняцца. А праз нейкі час пераконваюцца, што яны розныя людзі, што супольнае іх жыццё для абоіх з'яўляецца мукай. Больш разумныя і культурныя спакойна, мірна разыходзяцца і супольна, без злосці выхоўваюць неяк дзіцё.

Але ў Анкуля ўсё было іначай. Ён са сваёй жонкай нажыў чацвёра дзяцей. І з жонкаю ў асноўным жыў нядрэнна да тых пор, пакуль не стаў ён праяўляць зацікаўленне маладзейшай жанчынай, якая мела няшлюбную дачку. І вось з гэтага часу ў хаце Анкуляў пачалася нязгода. І ўрэшце муж пакінуў сваю жонку Аню і чацвёра дзяцей і перайшоў жыць да новай жонкі. Праз нейкі час дабіўся ён разводу з Аняй. Але новая жонка патрабавала больш грошай, чым ён меў на супольныя выдаткі. Анкуль больш не мог даць, таму што плаціў аліменты на сваіх чацвярых дзяцей. Каб іх зусім не плаціць, вырашыў забраць двое старэйшых дзяцей. І пайшоў гэта зрабіць. Дзеці тады якраз каталіся на шугалцы. І ён забраў сілаю іх і адвёз не ў сваю хату, бо жонцы яны былі непатрэбныя, а да сваёй маці на вёску. Маці ён таксама рэдка калі наведваў, ні ў чым ёй не памагаў. Дзецям не было там добра, таму што старэнькая бабуля апрача малака нічога свайго не мела, ды грошай не мела, каб харчаваць дзяцей так, як належыць. Родная матка гэтых пакрыўджаных дзяцей у адну з нядзелек паехала па іх. Быў тады ў сваёй маці бацька тых дзяцей. Ведаў ён аб прывязанасці малышоў да роднай, ласкавай маці. Але нізашто не хацеў аддаць дзяцей. І, каб былая жонка не магла іх забраць, папаліў дзіцячую вопратку і абутак. Але дзеці, голыя і босыя, уцяклі да маці. Суседзі знайшлі такую-сякую адзежу. Горш было з абуткам. Але паколькі было гэта ў канцы чэрвеня, маці сваіх босых дзяцей прыняла на цягнік і прывезла іх у Беласток, у родны дом, да сваіх малодшых. І далей баіцца, каб былы муж зноў іх не выкраў, таму што не хочацца яму плаціць аліментаў. А перад законам быў бы ён у парадку, тлумачачы тым, што дваіх дзяцей ён сам выхоўвае.

Міхась Сваяк

ФАЛЬКЛОР

СЯМЕЙНАЯ

Чэрвона каліна все лугі окрасіла,
молодая молодіца свое лета потратіла.
Я і лісце спускаю, бо морозы чую,
слёзонькамі обліваю, бо ліхого мужа маю.
Пошла-мондровала, бо ўсёй свет увідала,
за тобою, ліхі мужу, свое лета пострадала.
Нэ казаў мне батько, ані руодная маті —
сама его полюбіла — не на кого нарыкаті.

Ад Шумелюк Анны, 82 гады, вёска Рыбалы гм. Заблудаў, запісаў 19 мая 1978 г. Мікалай Гайдук, нотная транскрыпцыя з магнітафоннай стужкі Людмілы Панько.

Беларуская літаратура

Аляксандр Баршчэўскі

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯКУБ КОЛАС — ЧАСТКА VII

Сентыментальныя і народніцкія тэндэнцыі. Развіццё беларускай літаратуры ў пачатку XX ст. у пэўнай ступені залежала ад літаратурных традыцый папярэдняга стагоддзя. Сляды літаратурнага мінулага знаходзім у творчасці многіх нашаніўцаў, у тым ліку і ў Коласа. Аналогія выступіла ў тым, што ў далейшым галоўным літаратурным героем быў беларускі селянін, а таксама ў тым, што многім нашаніўцам, таксама як і іх папярэднікам, не былі чужымі сентыментальна-народніцкія схільнасці. Пісьменнікі „Нашай нівы" канцэнтравалі ўвагу на сялянскай нядолі, цемры, супрацьстаўленні высакароднасці селяніна эгаізму пана. Некаторыя з іх у камічных творах паказвалі карыкатуральную карціну сялянскага прымітывізму і наіўнасці. Нашаніўцы наогул стваралі постаці крайнія, адназначныя: добрыя або дрэнныя, шчаслівыя або нешчаслівыя, бедныя або багатыя, альтруістычныя або эгаістычныя. Псіхічная дваістасць, скамлікаванасць для некаторых нашаніўцаў была яшчэ недаступнай. Гэтая рыса беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя была заўважана рускім гісторыкам літаратуры Л. Клейнбортам, які ў 1911 годзе напісаў:

„Неизменная черта — сентиментальность, отсутствие чувства меры... Нравится герой — он наделяется всеми лучшими качествами ума и души; не нравится — нет предела ненависти, и этой ненависти отвечает такое же множество отрицательных черт негодяя!"

Што датычыцца Коласа, дык у яго ранніх творах знаходзім не мала слядоў уплыву Багушэвіча і Лучыны. Аб кантакце з творамі Лучыны інфармуе Колас у сваёй аўтабіяграфіі: „Яшчэ да паступлення ў семінарыю пазнаёміўся я з беларускімі творамі Янкі Лучыны, якія пападаліся мне ў рукапісах".

Колас быў па сутнасці першым беларускім пісьменнікам сялянскага паходжання. З гэтай прычыны не меў ён натуральных схільнасцей да народніцтва, якое належала да праяваў шляхецкай і інтэлігенцкай псіхалогіі. Аднак, нягледзячы на гэта, сентыментальна-народніцкая тэндэнцыя паявілася ў яго ранніх творах. Была яна вынікам чужых уплываў.

У чым праяўляецца сентыменталізм і народніцтва ў творчасці Коласа? У крайняй канцэнтрацыі сялянскіх няшчасцяў, у паказе крайніх герояў-ахвяр, у паказе крайніх дэкларытыўна-бунтарных сялянскіх постацей. Паяўленне ў творчасці пісьменніка постаці бунтара і змагара, зразумела, звязана не з традыцыяй XIX стагоддзя, але з рэчаіснасцю і атмасферай першай рускай рэвалюцыі.

Да сентыментальных і народніцкіх трэба аднесці наступныя навелы Коласа: „Думкі ў дарозе", „Тры браты", „У горадзе", „Паўлюковы думкі", „Васіль Чурыла", „Сірата-Юрка", „У старых дубах", многія вершы са зборніка „Песні жальбы" і некаторыя эпізоды з рэалістычнай паэмы „Новая зямля" і рамантычнай паэмы „Сымон-музыка".

У НАШЫМ АБ'ЕКТЫВЕ

Трэба заўсёды крыху паправіць, адрэгуляваць... На полі ПГР-а Бобра Вялікая. Фота М. Гайдука.

ПАЛОСКА ДЗЯДЗЬКІ КВАСА

ПРАЦЯГ БАНДАРУКА

„але быццам з дарогі затрымалай
ў месцы
быццам з адзінай здымкі што
прапала".

Во, папаў у сляпы завулак. Можа і не выбрантаецца.

„і гады ўсё ўзялі
і толькі асталася памяць"
І так бывае.
„Дык памяць напішу
дык запах той
найлепш як умею, у найлепшых
словах"

Раз папала пад руку, крапі іх — запах ці смурод. Лупі, добра нанюхаўшыся!

„і Ты мяне напэўна зразумееш"
Можа.
„хаця названага часта не было зусім"
Здагадаецца, як схоча.
„ці ўцякло перад сваёю назвай"
З памяці.
„Таму нядаўна Табе пішу".
Што ж, не ўлятучылася з памяці.
„Таму пішу Табе Вялікдзень
дваццаць першы"
Пара жаніцца.
„Не на сваім месцы зноў я сам"
Сам, бо самое нямаш.
„і смутак не ўпору"
То ўжо ж
„Не на месцы"

Смутак смуткам, на месцы ці не на месцы.

„і беласць урачыстую стала"

О, богу дзякаваць! Хоць раз у год стаў стол сталом, забеляхцеў.

„якой не дакраналі твае локці"
Не іначай, улятучылася зазнобушка.
„таму пішу Табе Царкву"
О, о! То не млына-развалюху?
„іконаў ўсёведаючасць"

Ну, ну, не будзь, аўтар, наіўны. І гэта з заграннічнай адукацыяй?

„царкву — тэатр"

Дзе граецца ўсё адна і таясамая драма.

„і дзень у які я быў акцёрам"
Напэўна на пуца браў шлюб з зазнобай.
„прагныя воплескаў там дзе публіка
можна ніколі не бачыць не чуць"

А пакуль што біс, брава! У царкве не чутныя.

„Дык можа напішу я спадзяванне
што заўтра будзе лепш"

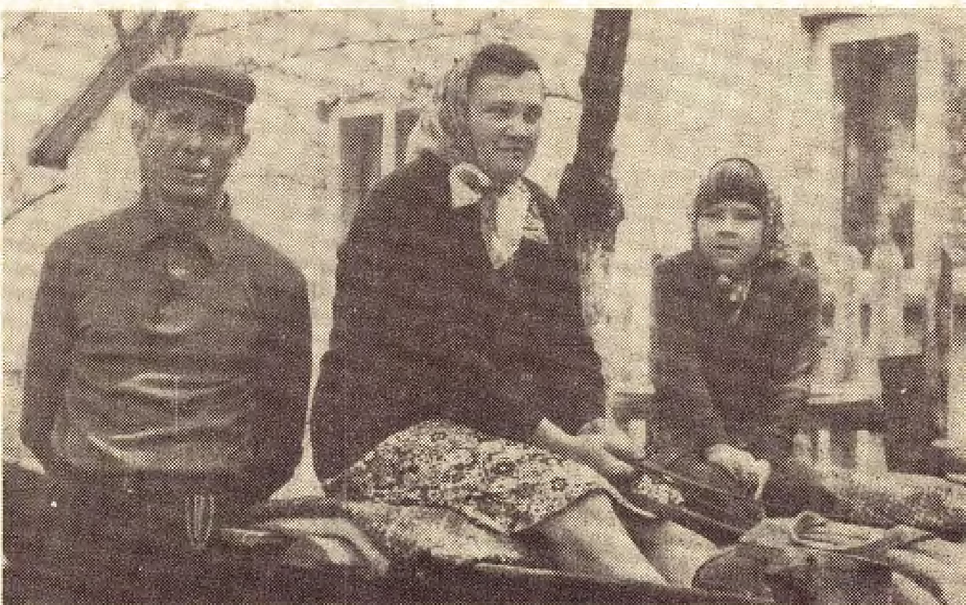
Спадзяваўся дзед на мед і лёг спаць не еўшы.

„Ды ненароджанае растала перад
часам
экзамену

(Працяг на стар. 7)

Сямейныя суды таксама разглядаюць даволі многа спраў, у якіх маладыя людзі звяртаюцца з просьбамі аб дазволе на шлюб. Як вядома, ад 1965 года ў нашай краіне дзяўчына не можа выйсці замуж, калі не споўніцца ёй 18 гадоў, а кавалер не можа ажаніцца, калі яму няма яшчэ 21 года. Дзяржаўнае права правам, а жыццё дыктуе свае законы. Тут зноў звяртаюся да вопыту суддзі Яніны Сержыска, якая кажа, што:

— Маладымі людзьмі, якія выступаюць з просьбамі аб дазволе на шлюб, найчасцей кіруе звычайная лёгкадумнасць. Пры нашых грамадска-эканамічных умовах 16-гадовая дзяўчына або хлопец перад вайсковай службай зусім яшчэ не падрыхтаваны да самастойнага сямейнага жыцця. Яны вымушаны карыстацца апекай і дапамогай бацькоў. І таму суды вельмі неахвотна даюць дазволы на шлюб непаўналетнім.

Добра, калі сям'я едзе на адным возе, як гэтыя сяляне, Ян і Марыя Рэнты з вёскі Міхнаўка — разам са сваёй унучкай Эляй, якая з Гайнаўкі прыехала на канікулы да бабкі і дзедкі.

Нават пасведчанне аб цяжарнасці маладзенькай кандыдаткі ў жонкі нічога тут яшчэ не вырашае.

Хацелася б, каб памяталі аб гэтым нашы дзяўчаты, каб ведалі хлопцы, якім неадкладна хочацца жаніцца.

Пасля на свет прыходзяць дзеці. Малалетнія злачынцы, як даказвае судовая практыка, выводзяцца найчасцей з сем'яў, у якіх наступіў менавіта разлад сямейнага жыцця, у якіх часцей бывае на стале бутэлька з гарэлкай, чымсьці талерка са стравай, у якіх добрае, спагадлівае слова заступае вульгарная лаянка. Для прыкладу, у бальніцы ў Моньках ужо амаль год часу знаходзіцца дзіця, якога ніхто не хоча ўзяць дадому. Увесь медычны персанал бальніцы — ужо яго цёці і дзядзькі, а бацькі неяк забылі пра сваё дзіця.

Каб вывесці малалетніх са шляху злачынства, сямейныя суды выпрацавалі шматлікія сродкі і метады прафілактыкі. Дзейнічаюць, для прыкладу, прафесіянальныя і грамадскія куратары, наладжваюць яны пяць разоў у тыдзень заняткі ў спецыяльных куратарскіх асяродках, а летам цяжкіх дзяцей адпраўляюць у лагер, наладжваюць ім цікавыя экскурсіі. А ўсё гэта дзеля таго, каб сям'я ў нашай краіне састаўляла грамадскую супольку ўзаемна задаволеных, шчаслівых людзей. Тады і ў грамадстве ўсім нам лягчэй будзе жыць.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: К. быў прыгавораны раённым судом на два гады турмы. У выніку надзвычайнай рэвізіі, унесенай міністрам справядлівасці, найвышэйшы суд яго апраўдаў. Тым часам ён прабыў у турме 8 месяцаў. Ці можа ён патрабаваць кампенсацыі за беспадстаўны прыгавор?

АДКАЗ: Абвінавачанаму, які ў выніку надзвычайнай рэвізіі апраўданы, прыслугоўвае ад дзяржаўнага казначэйства кампенсацыя. Патрабаваць можна кампенсацыі за шкоду, якую прыгавораны панёс у выніку пазбаўлення свабоды — напрыклад, утрата заробку або страты, якія ўзніклі ў сельскай гаспадарцы. Можна таксама патрабаваць кампенсацыі за крыўду. З патрабаваннем кампенсацыі трэба звярнуцца ў ваяводскі суд, у акрузе якога быў выдадзены прыгавор першай інстанцыі. Судавядзенне ў гэткіх справах бясплатнае. Аднак гэткае патрабаванне магчыма толькі на працягу аднаго года ад уваходу прыгавору, якім К. быў апраўданы, у законную сілу. Паколькі апраўдаў яго найвышэйшы суд, гэтае рашэнне ўваходзіць у законную сілу ў даце яго абвяшчэння. Калі ад гэтага часу міне больш года, суд гэткае патрабаванне, не разглядаючы яго, вырашыць адмоўна.

Вер-не-вер

Дарагі Астроне! Снілася мне, што я купіла кветкі, якія несла нейкаму чалавеку за тое, што аформіў пасияхова нейкую важную справу майму брату. Але вось убіўся мне ў памяць гэты букет. Быў вельмі прыгожы, у ім была адна прыгожая і вельмі трывалая чырвоная кветка, ніжэй радок белых гваздзікаў і яшчэ радок ружовых. Усё гэта выглядала вельмі прыемна. Іду я з гэтым букетам і бачу: на вуліцы прадаюцца кветкі. Я там палажыла свой букет. Сама адышла. Агледзелася і бачу, што кваціарка ўзяла мой букет і бярэцца абрэзваць кветкі. Я крыкнула, што гэта мой букет, і яна пакінула іх. А я пайшла далей і прыйшлося мне падымацца па лесвіцы. Перада мной па той жа лесвіцы ідзе мой брат. Ён лёгка ўвайшоў наверх. А я іду за ім і мне вельмі цяжка. Ужо думала, што не ўлезу, але неяк улезла. Тут і прачнулася.

Марыся

Марыся! У паспяховым завяршэнні планаваных табою спраў вынікнуць нейкія затрудненні: аб гэтым гаворыць хаця б тое, што кваціарка хацела абрэзаць кветкі з тваіго букета. Ты, аднак, абараніла свой непаўторна прыгожы букет (вялікая радасць), ды і па лесвіцы ўрэшце ўзыйшла наверх, хаця і не прыйшло табе гэта лёгка. Справы брата павінны ўлажыцца добра, без вялікіх клопатаў.

Астрон

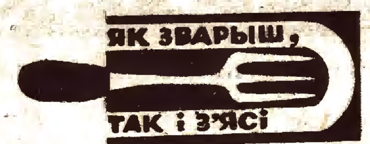

Дарагое Сэрцайка, ужо два гады хаджу я з Міркам. Але вось у чэрвені паехала я на адпачынак на мора. Там спаткала Юрку. Спадабаўся ён мне. Працаваў афіцыянтам у нашай сталоўцы. Правялі мы разам увесь час маёй там пабыўкі. Нам было добра разам. Мне здавалася, што я яго моцна кахаю. І, ад'язджаючы дамоў, я яго запрасіла, каб прыехаў да мяне на імяніны. Гэта ў верасні. Ён цвёрда абяцаў прыехаць. І ў пісьмах, якія піша ён да мяне цяпер, успамінае пра наша спатканне. А я, як прыехала, спаткалася з Міркам. І спатыкаемся мы штодзень. Ужо аб Юрку я думаю штораз менш. І бачу, што зрабіла я вялікую памылку, запрашаючы яго на імяніны. Хай бы ўжо і прыехаў, але ж не змагу я не запрасіць на імяніны Мірка. А Мірку я нават аб ім і не ўспомніла. Ён зайздросны і, каб даведаўся, напэўна вынікі б з гэтага вялікія непрыемнасці. Я з Міркам хаджу сур'ёзна, на восень жаніцца збіраемся. І вось не ведаю як паступіць, каб не папсаваць спраў з Міркам. Памажы мне, Сэрцайка.

Аліна з С.

Аліна! Напэўна прыезд Юркі тут нежаданы. Тым больш, што з Міркам плануеце вяселле. Мусіш перарваць перапіску з Юркам. Напішы, што выходзіш замуж. Вядома, што не будзе яму гэта вестка прыемнай. Але ж неабходна яна раней ці пазней. Паколькі да верасня ўжо недалёка, мусіш зрабіць гэта як мага хутчэй.

Сэрцайка

Кутoк практычных ведаў

З чорных парэчак

СОК

На 5 кілаграмаў чорных парэчак трэба ўзяць 1 кг трускалак і 2 кг цукру. Ачышчаныя ягады вымяшаць з цукрам і праз гадзіну пакласці ў каструлю для паравання. Варыць паложаныя за адзін раз ягады каля 50 мінут. Гарачы сок зліваць у вымытыя і выпараныя бутэлькі або слоікі і адразу ўшчэльніваць. Ягады, якія застаюцца пасля паравання, праціснуць праз сіта, а атрыманы такім чынам мармелад пасаладзіць і выкарыстаць для блінчыкаў і пірагоў, напрыклад. Трускалкі да парэчак дадаваць неабавязкова, можна падрыхтоўваць сок з адных парэчак, але трускалкі ці маліны паляпшаюць арамат соку.

ДЖЭМ

На 2 кг парэчак узяць 1,12 кг цукру. Ачысціць ягады, спаласнуць, абсушыць на сіце. Частку парэчак патаўчы, давесці да кіпення, дадаць цукар, закіпяціць. Да так падрыхтаванага сіропу дадаць рэшту парэчак і, памешваючы ад часу да часу, варыць яшчэ каля паўгадзіны. Час варкі залежыць ад паверхні выпарвання джэму і таму ўсе джэмы трэба варыць у плоскіх, шырокіх каструлях, ці нейкім іншым посудзе.

Колькасць джэму, які мы варым за адзін раз, не павінна быць большай, чым указана ў рэцэпце, бо гэта таксама б прадаўжала час варкі, а тым самым спрыяла б большай страце вітаміна С.

Гарачы джэм складаць у вымытыя і выпараныя слоікі, выцірась берагі слоікаў і адразу ўшчэльніваць.

ПАРЭЧКІ Ў СОКУ

Спелыя парэчкі без шыпулак памыць, асушыць на сіце і насыпаць поўныя слоікі. Частку парэчак патаўчы ці раздрабніць у міксеры. Давесці да кіпення. Можна парэчкі пасаладзіць паводле густу, але найлепшыя яны будуць, калі на 1 літр перацёру дадамо каля 40 дэкаў цукру. Гарачым пасаложаным перацёрам заліваем парэчкі, салодзім і пастэрызуем. Скончыўшы пастэрызацыю, слоікі выняць, а калі астынуць яны, праверыць ці шчыльна закрыліся. Такія парэчкі могуць быць самастойным дэсертам, можна дадаць да іх вады і выкарыстаць як кампот, можна зрабіць з іх кактэйль.

Гаспадыня

ДАРОЖНЫЯ ПАРТРЭТЫ

Веласіпедысткі. Фота Я. Целушэцкага.

ЦІ ВЕДАЕЦЕ, ШТО...

...сельская гаспадарка ў Польшчы карыстаецца 482 тысячамі трактароў, 28,2 тыс. ратацыйных касілак, 26 тыс. збожжавых камбайнаў, 11,8 тыс. бульбяных камбайнаў і каля 100 тыс. снопавязалак.

...сёлета ў нашай краіне збожжавыя культуры займаюць плошчу ў звыш 8 мільёнаў гектараў, бульба — звыш 2,4 млн. гектараў і буракі — 580 тысяч гектараў.

...сёлета ў першым паўгоддзі малочныя спулдзельні нашай краіны скупілі каля 4800 мільёнаў літраў малака, выконваючы гадавы план скупкі ў 47,7%.

...у Беластоцкім ваяводстве ёсць 3/4 зямельных угоддзяў, якія патрабуюць вапнавання. Яно найбольш неабходнае ў гмінах: Гродзіск, Нурэц-станцыя, Сідра і Шудзялава і найменш у Васількоўскай гміне (40%). Неўзабаве жніво, а пасля ўборкі збожжавых — найбольш адпаведняя пара вапнавання...

...на Беласточчыне налічваецца 1098 крамаў і пунктаў дапаможнага гандлю гмінных спулдзельняў „Самапомач хлопска".

ц. я.

Тайны другой сусветнай вайны

Але аб'ектыўным назіральнікам, якія разлічвалі пачуць каштоўныя паказанні і важнае выкрыццё і якія чакалі, што вінаваты ў беспрыкладнай падробцы грошай і звязаных з ёю злачынствах Шэленберг будзе прыцягнуты за гэта да адказу, прыйшлося з расчараваннем пакінуць Нюрнберг яшчэ да заканчэння працэсу. Урэшце-рэшт Шэленберга за яго прыналежнасць да злачынных арганізацый СС і СД, а таксама за ўчыненыя ім злачынствы супраць чалавечнасці, усё ж прыгаварылі да шасці гадоў турэмнага зняволення. Пуль, адзін з тых казначэяў фашысцкага рэйха, якія лепш за іншых умелі трымаць язык за зубамі, атрымаў пяць гадоў. Але з прычыны ўсёй сукупнасці дзейнасці СД па фабрыкацыі фальшывых грошай і звязаных з ёю злачынстваў супраць чалавечнасці, а таксама аперацый па трансакцыі валюты і золата, ажыццёўленых службай бяспекі сумесна з „Рэйхсбанкам" і германскімі манаполіямі, на працэсе не прагучала ні слова! Даверлівыя людзі маглі б палічыць гэта проста за недагляд ці выпадковасць.

У сапраўднасці ж уплывовыя рэакцыйныя колы і прадстаўнікі фінансавага капіталу заходніх дзяржаў, якія трымалі ў сваіх руках палітычныя рычагі, пасля капітуляцыі гітлераўскай Германіі захавалі і ўмацавалі ўстаноўленыя ў час другой сусветнай вайны кантакты з фашысцкімі разведкамі ў цэлым і з галоўным упраўленнем імперскай бяспекі ў асаблівасці. Уласцівы гэтым колам антыкамунізм прымусіў іх заключыць здзелку са злачынцамі з СД і гітлераўскімі генераламі. Такім чынам, замест таго, каб на падставе вынесенага ў Нюрнбергу прыгавору Міжнароднага ваеннага трыбунала пакараць завадатаяў гітлераўскіх і кальтэнбрунераўскіх агентаў, з імі ўступілі ў антыкамуністычную змову: за прадастаўленне свайго вопыту і сваіх сувязей амерыканскай разведцы ім дазволілі выняць галовы з ужо накінутай пятлі. Нацысцкія злачынцы былі ўзяты на службу амерыканскай сакрэтнай службай ці выкарыстаны ёю...

Так ажыццяўлялася змова, аб якой Гімлер, германскі генеральны штаб і магнаты прамысловасці, выкарыстоўваючы свае міжнародныя манапалістычныя і агентурныя сувязі, якія не спыняліся і ў ходзе ваенных дзеянняў, яшчэ ў час другой сусветнай вайны вялі перагаворы з уплывовымі коламі ЗША і Вялікабрытаніі. Зрабіўшыся наследнікамі антыкамуністычнай палітыкі гітлераўскага рэйха, заходнія дзяржавы пераня лі разам з ёю і яе самых заканалых і бессаромных адэптаў — тых, хто лічыўся ў фашыстаў найбольш надзейным і каму ў апошнія дні вайны было даручана выратаваць нацысцкія мільёны, схаваць іх у бяспечныя месцы і строга захоўваць тайну даверaных асоб...

Так замыкаецца кола...

ПАДРУЧНЫ КАЛЬТЭНБРУНЕРА НА ВОЛІ

Сам Кальтэнбрунер даўно ўжо на тым свеце: гэтага завадатая гангстэраў павесілі на моцнай пяньковай вяроўцы...

А які ж лёс аднаго з яго галоўных падручных — боса нацысцкіх фальшываманетчыкаў штурмбанфюрэра СС Бернхарда Кругера?

У маі 1945 года ён знік. Вышэйпамянёны маёр амерыканскай сакрэтнай службы і вашынгтонскі эксперт па фальшываманетных справах Джордж Макнэлі, які сумесна са Скотланд-Ярдам шукаў слядоў Кругера, урэшце, адмовіўся ад пошукаў, якія працягваліся некалькі гадоў. У 1952 г. у сваім заключным дакладзе ён пісаў: „Аб завадатаю фальшываманетчыкаў Кругеру з таго часу больш ніякіх даных не было, нягледзячы на аб'яднаныя намаганні, што рабіліся для пошуку паліцыяй паўтузіна дзяржаў". „Інтэрпол", які з'яўляецца міжнародным каардынацыйным цэнтрам паліцыі 61 дзяржавы, што далучыліся да яго, шырока распаўсюдзіў у гэтых краінах прыкметы Кругера. Але ніякага выніку!

Ці сапраўды немагчыма было адшукаць Кругера, які з'яўляўся ключавой фігурай фальшываманетнай справы германскага імперыялізму?

Пошукі, якія распачаў аўтар кнігі, перш за ўсё наткнуліся на цяжкапраходны гушчар супярэчлівых легенд. У адных паведамленнях гаварылася, што Кругер у канцы вайны перабраўся праз Швейцарыю ў Італію, а ў другіх — што ён буйны банкір у Буэнас-Айрэсе, у трэціх — што ён зусім жабраком памёр у Багдадзе ці павесіўся ў англійскай турме.

Але ўсё гэта няпраўда. Таму што пасля капітуляцыі гітлераўскай Германіі Кругер знаходзіўся ў Заходняй Германіі, дакладней — у англійскай акупацыйнай зоне.

Але не толькі англа-амерыканскія ўлады шукалі Кругера за яго злачынствы супраць чалавечнасці, прыналежнасць да дзвюх злачынных арганізацый (СС і СД) і шматгадовую падробку грошай. Згодна з артыкуламі 146/147 дзеючага і цяпер у ФРГ германскага крымінальнага кодэкса, за фабрыкацыю фальшывых грошай Кругер належаў аддадню таксама заходнегерманскаму суду. Словам, ён цалкам выспеў для турмы. Але Кругера пашкадавалі: ён нават лічыў, што можа рызыкнуць прайсці дэнацыфікацыю, нахабна змяніўшы камісіі, што быў толькі тэхнічным рэферэнтам і начальнікам тэхнічнага аддзела ў VI упраўленні галоўнага ўпраўлення імперскай бяспекі.

(Працяг будзе)

ТРЫБУНА чытачоў

(Працяг са стар. 5)

Працяг Бандарука

бы адчуванні наперад устыду
што заглушыў бы сілу ўсю і веру“
Ні к сялу ні к гораду.
„таму што ён бывае наймацнейшы
як крытыка часам
мацнейшая ад верша“

Па добрым вершы крытыка зляціць як вада па лёдзе, але па такой яшбуршчыне — мацнейшая за ўсё.

„А тут
як там шумяць гады“
Дзе там?
„і з Усім ва мне слабее і чаканне“
Пісаннем, Талісманам, Царквою, вятраком і г.д.
„дык ім не магу назваць штодзённых
пацяшэнняў
святла
што ва ўнутры шарэе“

Гэта, мабыць, тое самае святло, што паводле В. Шведа вясковае асяроддзе не можа пранікнуць.

„бы груды чорныя ссыпаныя ўніз“
Толькі ўніз. Па закону Н'ютана.
„Ведаю
не магу ўжо падарыць Табе
таго чым я сам цяпер бяднейшы
таялым гадам нічога не трэба
дабаўляць
не адбіраць не можна ім нічога“
Ясна.
„Шлю Табе нямое захапленне
зялёнасцю вясновай што як мора
і
і памяць месяцаў што за Табой
сумуюць
і памяць месяца найкарацейшага ў
жыцці“

Ой, як відна па ўсёй тваёй рыторыцы, дарма стараешся, хлопча. Мае яна іншага Кастуся і справа ўся.

„і я баюся гэтай праўды
і ў страху што за ранняе вяртанне
ў вясну
жыцця
а можа ўжо ў лета...
ў другіх ўцёках і страх ужо другі
бо доўга збожжа слоў не даспявае
— спарыш хлусні ў зялёным
вершабранні
але ўсё таму каб не ўрасці
міжвольна“

Праўды-няпраўды, вяртанні, уцёкі, страхі ў гэтай усёй неразбярысе. Шкада часу разбірацца. Страх курыцы, якую бацька лавіў з нажом, разумею: яна не хацела паміраць на алтары вяртання марнатраўнага. Гэта ясна. Але ад каго аўтар уцякае? Хто навёў на яго такія страхі?

„у яныгарскую сарочку ганьбы“
Сходзі ўсе крамы, такой сарочкі не знойдзеш. А прападзі ты з гэтаю сарочкаю!
„І можа Ты мяне зразумееш“
Яна можа і так, я не бяруся.
„нягледзячы што ўсё ўжо надарэмна“
То на беса галаву каму марочыш?!
„Ты мне па-ранейшаму іконай“
Астаецца толькі ў рамкі асадзіць.
„у царкве чужой у якой я — язычнік“

Далібо не пералгаўся. Што язычнік, то язычнік з язычнікаў! Наязычыў тут не сем, а семдзесят сем Семеёнам. Я ўжо трэці вечар тэлевізара не аглядаю, а карпею над тваёй яшбуршчынай, язычніку ты, аж злосціцца пачаў урэшце.

„Дзён лесвіца рухомая плыве
я з ёю цяжкі ўсё яшчэ ўверх“
Бы Іакаў сын Аўрама ў Пісанні.
„Пішу табе пакуль яшчэ хачу!“

Хачу яшчэ, пакуль табе пішу. Брава! На сто пяцьдзесят радкоў твайго твора, гэты радок, як сонейка паміж зорак, асвяціла ўсю тваю творчасць. Доказ твайго не абы-якога паэтычнага таленту. Таму я ад цябе ў захапленні.

Дзядзька Квас

ДОБРА ПРАЦУЮЦЬ

Дубіцкі філіял ГСу добра працуе. Тут на месцы можна купіць амаль усё. Вядома, што ў гэтай справе найбольш залежыць ад прэзаса Мікалая Чыквіна, с. Паўла. А гэта добры і кемлівы кіраўнік, які вельмі стараецца, каб усе сельскагаспадарчыя рэчы не выходзілі з крамы. Мінеральныя ўгнаенні, мяшанкі, папа, цэмент, вугаль і многа іншага. Усё гэта заўсёды тут ёсць.

Добра працуюць і іншыя працаўнікі філіялу, як Барбара Сельвановіч, Ніна Петручук, Васіль Нікіцюк, Люба Леўчук, Павел і Пётр Леанюкі.

М. Панфілюк

ДАРОГА...

...якая ідзе з Дубіч Царкоўных у Орлю (асфальтаваная) у далейшым мае на паверхні калдобіны і ямы. Гэта важная дарога, але з парадкам на ёй няважна. Каля Дубіч, якраз за могільнікам, за першым паваротам на асфальце выбіта вялікая яма сярод дарогі і, едучы хутка матацыклам і трапіўшы на яму, выпадак на месцы.

Я сам туды трапіў, едучы вечарам матацыклам. Добра толькі, што памалу ехаў, але і так амаль з сядла не вылецеў, калі пярэдняе калясо папала ў тую яму. Варта, каб часцей адбываліся рамонты гэтай дарогі.

М. Панфілюк

Карысныя паслугі

Сяляне садзяць нямала трускалак, парэчак і іншай агароднiны. Ёсць для сябе і ёсць на продаж. Таму ў некаторых вёсках былі адкрыты нядаўна пункты скупкі фруктаў, грыбоў, ягад. Добра працуе такі пункт у вёсцы Ялёнка, Дубіцкай гміны. Вядзе яго маладая мясцовая скупшчыца Аня Кандрацюк. Штодзённа і ў кожную пару дня ён адкрыты.

Добра працуе таксама пункт і ў вёсцы Рудуты, Арлянскай гміны. Скупшчыкам тут з'яўляецца Віктар Добаш. Гэтыя карысныя для вёсак пункты належаць прадпрыемству „Лес“.

М. Панфілюк

Людзі любяць зямлю

Найбольшыя прамысловыя прадпрыемствы ў Гайнаўцы, як Гайнаўскае прадпрыемства драўніннай прамысловасці (тартак, Прадпрыемства сухой дыстыляцыі драўніны (хімічная), і Гаймахлес атрымалі ад праўлення горада некалькі гектараў зямлі між вуліцамі: Простай, Электрычнай і Паддольнай, дзе зрабілі рабочыя агародчыкі. Трэба сказаць, што палавіна плошчы агародчыкаў ляжала, як няўгоддзе, а цяпер усё прыгожа загаспадарана.

Агародчыкі абгарадзілі, парабілі дарожкі, выкапалі некалькі студняў. Ужо больш палавіны гаспадароў пабудавалі альтанкі — маленькія домікі, рознаколерна размаляваныя.

Старшынёю праўлення ўласнікаў агародчыкаў з'яўляецца Ян Астапковіч, пенсіянер, які сказаў мне, што ўсіх уласнікаў ёсць 150 асоб, што яшчэ незагаспадарана толькі сем агародчыкаў. Ёсць агародчыкі, вельмі прыгожа загаспадараныя, яны прыносяць ужо карысць. Некаторыя выглядаюць так прыгожа, што нельга пры іх не затрымацца. Такі, напрыклад, агарод Тадка Пшыбыша. Чаго там няма! А які парадак! Тадка Пшыбыша ведаем як партыйнага дзеяча і шматгадовага рабочага хімічнай, з якога бралі прыклад супрацоўнікі, а цяпер няхай бяруць прыклад з яго працы ў агародчыку ўсе суседзі.

Вірскі

КАЦЮША

За той гострай гарой
У лесе вырасла груша,
Калісь летняй парой
Там запела Кацюша.
Так галосна, працяжна
Ў лесе тым запявала,
З зямлі нашай адважна
Варагоў выганяла.
Людзі з хат выбягалі,
Голас нёсся у вушы,
Што такое пыталі —
То быў голас Кацюшы.
Яна сціхла нябыта,
Быстра месцы мяняла,
Зноў на ворага скрыта
Агнём страшным швырала.
Даўно лес той зрубаўся
І зрубалася груша,
Толькі ўзгорак застаўся
Той, дзе пела Кацюша.
Пройдзе наша стагоддзе,
Нідзе ўзгорка не стане,
Адна памяць ў народзе
Аб Кацюшы застане.

А. Леўшук

Адгалоскі на адгалоскі

У „Ніве“ № 21 з 21 мая быў мой артыкул аб увядзенні новай паслугі аддзелам ВЗГС у Гайнаўцы, а менавіта — аб прывозе пакупнікам тавару на дом.

Мой артыкул спрабаваў падважыць карэспандэнт Панфілюк Мікалай, які ў рубрыцы „Адгалоскі“ паддаў сумненню, што такое не можа быць, а прывезлі вапну і цэмент мне па знаёмасці. Я хвіліну і сам задумаўся, што можа яно і так, але, думаю, давай даследую да канца.

Пайшоў я ў бухгалтэрыю ВЗГС і папрасіў фінансавыя дакументы. Даведаўся з іх, што ў месяцы чэрвені за такія паслугі, як мне, у кнігах запісана сума 11.200 зл., гэта ў сярэднім чатыры курсы ў дзень, звыш ста ў месяц. Так што, Мікалаю Панфілюк, маёй інфармацыі можна верыць.

Э. Вайсковіч

Пачын моладзі

У гміне Нараўка закончылася акцыя моладзі „Вясна пачынаў“. Моладзь выканала шмат карысных прац для агульнага дабра. Найлепшыя вынікі дасягнулі дзяўчаты і хлопцы — керамікі са Старога Ляўкова. ЗСМПоўцы раўнялі плошчу на спартыўную пляцоўку. Выконвалі бетонныя пропусты, вазілі зямлю, будавалі канцэртную мушлю, дарожку для бегаў, садзілі дрэвы. Паўстала прыгожая зялёная святліца каля керамічнага завода.

Найбольш актыўнымі ў працы былі Янка Максімюк і Юрка Барташук. Моладзь удзячна дырэкцыі, ПОП і радзе закладовай за дапамогу ў арганізацыі чыну.

А. З.

ДАЙЦЕ СВЯТЛО НА ВУЛІЦУ ДОЛЬНУЮ!

На захад ад Гайнаўкі ў адлегласці 1 км знаходзілася вёска Дольная з 50 гаспадаркамі і каля 300 жыхарамі. Зямля ў былой вёсцы Дольная добрая, расце ўсё, нават пшаніца і рапс, гаспадары жывуць заможна.

Некалькі гадоў назад Дольная была далучана да горада Гайнаўкі і ад таго часу стала вуліцай Дольнай. Жыхары новай вуліцы думалі, што іх спаткала вялікае шчасце, бо горад у іх былым сяле зробіць тратуары, асветліць вуліцу і ўвогуле розныя іншыя рэчы. Ды нічога з таго не выйшла. Да сённяшняга дня на вул. Дольнай пануе егіпецкая цемра. Пытанне да начальніка горада: як доўга так будзе?

Мала ўжо ў Гайнаўцы ёсць неасветленых вуліц і на тых вуліцах святло не так патрэбнае, як на Дольнай. Смяюцца жыхары суседніх вёсак, як Бяльшчызна, Пуцiскі, Чыжыкі з такога авансу былой вёскі Дольнай, бо ў іх вёсках святло ёсць ужо 20 гадоў.

Вірскі

ПЁТР КУЛІК

У Тафілаўцах, Дубіцкай гміны, дзе жыве Пётр Кулік, людзі паважаюць яго, бо ніколі ён нікому не адмовіць у ніякай прыслузе, якая б яна не была — ці будзе гэта дробязь, ці нешта важнейшае. Дасканалы столяр, прыкладам чаго з'яўляецца шкляны ганак, які Пеця прыбудаваў да свайго прыгожага драўлянага дома. Сам пабудаваў усе свае гаспадарчыя будынкі. І людзям будуе. У яго мала свабоднага часу.

Са сваёй маладой жонкай Верай найбольш часу прысвячае ўласнай гаспадарцы, якая развіваецца паспяхова. Бацькі хворыя, і памагчы маладым гаспадарам няма каму. Аднак яны працавітыя і самі спраўляюцца. Зямлю даглядаюць вельмі добра, і дае яна нядрэнныя плёны, як у збожжы, так і ў прапашных культурах.

Пётр Кулік штогод купляе многа мінеральных угнаенняў на свае палі і сенажаці, а ад угнаенняў сёння найбольш залежаць ураджаі — зямля патрабуе гэтага. Хочацца яшчэ сказаць і тое, што Пеця дасканалы каваль і мае маленькую ўласную кузню. З'яўляецца пастаянным чытачом „Нівы“.

М. Панфілюк

ВАРТА ПАДУМАЦЬ

Гайнаўская чыгуначная станцыя з'яўляецца адной з тых, якія ляжаць на турыстычным шляху ў Белавежу.

Аб тым, што прыемна апынуцца на перонах у Гайнаўцы, не трэба два разы паўтараць (аб прыгожа выкананай дэкарацыі і распісанні цягнікоў пісала ўжо „Ніва“). Аднак мне здаецца, што нечага тут бракуе. І, магчыма, нехта падумае, што гэта дробязь, аднак я кожнаму паўтару, што гадзіннік на гайнаўскіх перонах патрэбны.

З Гайнаўкі ад'язджаюць цягнікі ў розных напрамках. На перонах заўсёды людна. Асабліва ў турыстычным сезоне, летам, праз Гайнаўку ў Белавежу едуць экскурсіі моладзі і школьнікаў. Неаднойчы даводзіцца чакаць. І менавіта ў час чакання добра ведаць гадзіну. Амаль на ўсіх большых станцыях ёсць на перонах гадзіннікі. Нават у Чаромсе. А ў Гайнаўцы няма. Няўжо гэта немагчыма? А мо проста няма каму паклапаціцца? (ус)

ПРЫГАРАДСКІЯ ГАСПАДАРЫ

Гораду Гайнаўцы прыналежыць некалькі соцень сельскіх гаспадарак, што знаходзяцца на вуліцах Ліповай, Дольнай, Гурнай, Выдмухове і Караеве.

Сельскагаспадарчая служба горада арганізуе сярод іх спецыялістычныя гаспадаркі.

У 1977 г. было ўсяго пяць спецыялістычных гаспадарак, у гэтым годзе — ужо 12. Сярод іх 2 фермы курэй-нёсак па 5 тысяч штук у кожнай, а гэта ў Раманюка Васіля і Заброцкай Марыі. Алеістыя расліны вырошчвае Шарынскі Сяргей. Сапяжынскі Васіль вырошчвае бульбу. Філіпюк Мікалай і Кірылюк Васіль маюць вялікія шклярні. Янкушук Міхась займаецца вырошчваннем парэчак і трускалак. Тафілюк Аляксей гадуе авечак. Дабжынская Люцына, Грушэўскі Сяргей, Паленік Антаніна, Бянкоўскі Іван займаюцца пчалаводствам.

Упраўленне горада Гайнаўкі ў далейшым будзе звяртаць вялікую ўвагу на прыгарадскія гаспадаркі.

Э. Вайсковіч

У пачатку ліпеня бягучага года я быў у Любліне на злёце ветэранаў — былых салдат 3 дывізіі імя Рамуальда Траўтута І Арміі ВП. Тут у кіёску на вакзале я купіў „Ніву“ (дагэтуль не ведаў, што ёсць у нас такі тыднёвік). Чытанне „Нівы“ прынесла мне многа ўспамінаў і ўсхваляванняў. У гадах 1939—41 я вучыўся прыгожай беларускай мове і ведаў яе вельмі добра. Цяпер аднак, не маючы кантакту з мовай і пісьмом беларускім, не маю ўжо той свабоды ў мове (чытаю і разумею вельмі добра, спраўдзіў гэта ў час чытання „Нівы“).

У „Ніве“ на стар. 2 (№ 26 ад 25 чэрвеня) змешчаны здымак духавога аркестра сярэдняй школы № 5 горада Гродна. Менавіта ў гэтую школу ў гадах 1939—41 я хадзіў і тут вучыўся беларускай мове. (Настаўнікамі беларускай мовы былі Новак, Пікулік, дырэктарам школы быў Лычкоў, а яго намеснікам Гольдберг). Да сёння помню вершы Янкі Купалы (між іншым, „Як прыехаў сын у госці“, „Мужык“, „...Дзяўчаты з байцамі пусціліся ў скокі, віхор гімнасцёрак і кофтачак сініх...“ — загалоўка тут не помню), творы Якуба Коласа (пра Дзеда Талаша), Міхася Лынькова („...Беларускіх смачных ягад першы раз пакаштаваў“) і іншых беларускіх пісьменнікаў.

У нумары 26 „Нівы“ я з вялікім зацікаўленнем прачытаў усе артыкулы. Асабліва аднак мяне, як былога салдата, зацікавіў артыкул „Пра тых, што выбралі смерць“ — аб геройскай смерці 18 савецкіх афіцэраў, а як былога жыхара Гродна і чалавека з мілымі ўспамінамі з пабыўкі на канікулах у Зельвянах (адгэтуль выводзіцца сям'я майго бацькі) — артыкул „Зельвенскія ўзоры“.

У мяне было шмат сяброў сярод беларусаў у Гродне (між іншым, Ліцюк, Пражытомскі, Галубінскі, Лідзія Каробава), я супольна з імі змагаўся за свабоду ў час гітлераўскай акупацыі і ў радах І Арміі ВП.

Дзякую за набліжэнне ўспамінаў і сардэчныя шлю прывітанні, жадаючы поспехаў у працы на беларускай ніве.

Мгр Мар'ян Трафімовіч
Остраў Велькапольскі

Імпарттумар

Лагодны летуценнік

— Вось ён, наш прыгажун! — дырэктар саўгаса велічна па-камандзірску паказаў на экскаватар са стралой 60 метраў. — Семдзесят пяць тысяч заплацілі. Махіна!

— А навошта ён вам спатрэбіўся? — пацікавіліся мы.

— Як навошта? Катлаван пад возера капаць. Уласна кажучы, ужо распачалі. — І дырэктар павёў нас да вадаёма памерам з напарстак. — Ого, што тут будзе! Развядзем люстранога карпа нябачнай велічыні. А зверху будуць плаваць качкі з берагавой фермы. Побач адбухаем кансервавую фабрыку. Уяўляеце нашы кансервы: „Карась з качкай“, альбо, калі хочаце, „Качка з карасём“. Люкс! А ў чароце будзем лавіць жаб, на экспарт. Максімум эфектыўнасці! Поўная спецыялізацыя. Зараз у нас пускавы перыяд. Узнікаюць, само сабой, і цяжкасці росту, не хапае кадраў, напрыклад. Ныцікі ды маловеры зноў жа сябе паказваюць. Затое якія перспектывы!

Калі мы зайшлі ў кантору, сакратарка падала дырэктару тэлеграму.

— З трэста.

Дырэктар начапіў акуляры, прачытаў, няпэўна развёў рукамі:

— Не зацвердзілі нам рыбна-качачны кірунак. Будзем спецыялізавацца на ранніх агурках. Нічога. Агуркі дык агуркі. Завалім навакольныя гарады першагатунковай прадукцыяй!

Праз паўгода мне зноў давялося зайсці да дырэктара. Вядзем размову пра тое-сёе.

Дырэктар пра нешта доўга гаварыў з трэстам, дакладней, падтакваў.

— Новая, больш прадуманая ўстаноўка, — сказаў, павесіўшы трубку. — Нам прапануюць здаць экскаватар на пераліўку, з тым разлікам, каб разам выканаць трохгадовы план па здачы металалому. Уяўляеце, ніякіх такіх клопатаў не будзе цэлых тры гады! Зажывём! Зараз жа дам каманду...

Аляксандр Брынкавяну

Нельга сказаць, што ў яго не было сумлення. Проста ён ім ніколі не карыстаўся.

НІЎКА

Да гэтага ў яго быў аўтамабіль.

АДКУСАНЫ МЕСЯЦ

Міколка пазірае праз акно на сярпок маладзіка і здзіўлена гаворыць:

— Мамачка, паглядзі — нехта месяц адкусіў...

ТРЫМАЙЦЕ ВУХА!

Каму прысвячаецца-той здагадаецца

ХІТРУНЫ

Паветра курадымам труцяць,
Ваду каламуцяць і круцяць
З калыскі да самай труны
Хітруны.

Жаданняў сваіх выканаўцы,
Вы — знаўцы,
вы — тонкія знаўцы
Адной чалавечай струны,
Хітруны.

Спасціглі мастацтва пралезці,
Аблытаць, правесці, аплесці
Шаўковаю пражай маны
Хітруны.

У вочы лісліва пахваляць,
Крадком па-змяінаму ўджаляць,
Каб думалі, што не яны —
Хітруны.

Дастануць усё, што захочуць:
Наўпрост не прабраўшыся,
збочаць,
Запал паказаўшы трайны,
Хітруны...

Адкрылі, нарэшце, адкрылі,
Што самі сябе абхітрылі,
Люляючы дробязь маны,
Хітруны.

Пятрусь Макаль

ВЫХАД

П'яны шафёр намагаецца сесці за руль. Да яго падыходзіць міліцыянер і кажа:

— Вы не паедзеце на машыне!

— Якраз паеду! Вы ж бачыце, што я не магу ісці?!

Без слоў.

ПАДВЯЛА

Зайшоў Пятро з сябрам у буфет і ўзяў па піражку. А калі піражкі з'елі, Пятро кажа:

— Хіба гэта піражкі?! Вось мая нарачоная пячэ піражкі, ото піражкі!

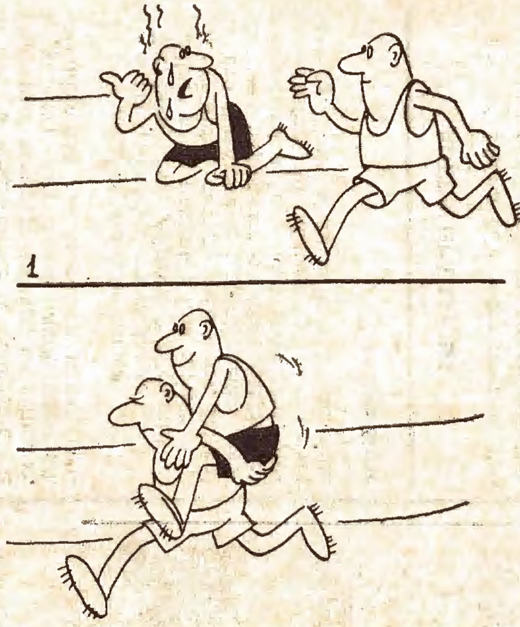
— Сказаць усё можна...

— Пайшлі, сам пераканаешся. Я, можна сказаць, якраз праз гэтыя піражкі і жанюся з ёю.

Прыйшлі, а ім нарачоная і сапраўды ставіць на стол поўную талерку пірагоў з пячонкаю, капустаю, сырам, гарохам, фасоляю. Ядуць хлопцы ды хваляць. Нарэшце наеліся і толькі глядзяць.

Дзяўчына падумала, што яны саромеюцца, ды й кажа:

— Ешце, хлопцы, не саромцеся, маці яшчэ спякуць!

1

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Зайшоўшы на кухню, графіня выявіла ў пасуднай шафе мужчыну.

— Што гэта значыць, Кэтрын? — сярдзіта спытала яна новую кухарку.

— Не ведаю, — прамармытала тая. — Пэўна, ён астаўся ад вашай ранейшай кухаркі...

*

Навабранец згубіў рэчавы мяшок.

— Пяць сутак гаўптвахты і, апрача таго, у вас вылічаць з платы вартасць гэтага мяшка.

— Сен'ёр лейтэнант, вы хочаце сказаць, што я вымушаны буду заплаціць за мяшок?

— Так, і дзякуйце богу, што згубілі мяшок, а не танк!

— Цяпер я разумею, чаму капітаны лічаць за лепшае тануць разам з караблём!

ПРАФЕСАР КАЗЯЎКА

Жонка будзіць ноччу прафесара:

— Трафім, мне здаецца, недзе пішчыць мыш...

— Ну і што ты хочаш ад мяне? Каб я пайшоў яе змазаць?

З „Весніка Задрыпоні“

СПАРТЫЎНЫЯ НАВІНЫ

З мэтай павышэння рэзультатыўнасці і ўзняцця баявога духу, футбольная „Задрыпонія“ перайменавана ў дружыну „Газуны“.

ГУМАР З БАРАДОЙ

— Вы прызнаеце сябе вінаватым, што абразілі пана Казлоўскага, назваўшы яго дурнем?

— Якая ж гэта абраза, пане суддзя, калі ён сапраўды дурны?

— Усё роўна нельга: гэта абраза асобы.

— А калі дурня ды назваць разумным — гэта можна, пане суддзя? Гэта не будзе абразай?

— Гэта можна.

— Які ж вы разумны, пане суддзя.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Анны Бушко з Белавежы, Галены Артэмюк, Галіны Галушэўскай з Парцава, Крысціны Шульц з Беластока змяшчаем песню

WIELKI ROMANS

śpiewa Waldemar Kocoń
słowa: Alicja Barska
muzyka: Adam Skorupka

Gdy w ogrodzie Capulettich
piękna Julia gubi serce,
w innym miejscu dla pasterki
młody pasterz umrzeć chce.
W księżycowej letniej ciszy
nikt kochanków nie usłyszy,
tylko słowik i poeta o nich wie.

Wielki romans i cudowna wielka miłość,
jakiej przedtem ani potem już nie było,
jak symfonia lub poemat,
gdzie historia dała temat,
a legenda opowiada dalszy ciąg.
Wielki romans, lecz największa miłość sama,
gdy scenariusz dla niej pisze wielki dramat.
W głównej roli miłość pierwsza,
choć umiera, żyje w wierszach,
żyje w wierszach dawnych ksiąg.

Dziś w ogrodzie Capulettich
biały kamień ślady znaczy.
Czy umiemy mocno kochać,
tak jak dawniej? Któż to wie...
Może księżyc wśród neonów
nową znajdzie nam Weronę,
a poeta nas przekona, że znów jest...
Wielki romans i cudowna wielka miłość...
....
W głównej roli miłość pierwsza
nie umiera, żyje w wierszach,
żyje w wierszach naszych dni.

Шахматны турнір у цырку.

Курёзы

ДУЭТ „КУМ-КУМ“

Гэтыя жабкі завуцца Марыя і Лёля. Іх уладальнік, адзін баварскі прыродазнаўца, аказаўся дасканалым дрэсіроўшчыкам. Жабкі выконваюць розныя нумары. Гвозд праграмы — выступленне на трапецыі (на здымку).

БАРАЦЬБА ЗА ІСНАВАННЕ

Знакаміты рускі біёлаг Ціміразеў у 1877 годзе быў у Англіі і наведаў там Дарвіна. У ходзе гутаркі Дарвін спытаў Ціміразева:

— Як вы лічыце, пане Ціміразеў, чаму гэта нямецкія вучоныя так сварацца паміж сабою?

— Вам гэта лепш ведаць, — адказаў Ціміразеў.

— Мне? Ды я ж ніколі не быў у Германіі! — засупярэчыў Дарвін.

— Але сваркі нямецкіх вучоных — гэта толькі новае пацвярджэнне вашай тэорыі: мусіць іх развялося надта многа. Гэта лішні прыклад барацьбы за існаванне, — адказаў Ціміразеў.

МІЖ НАМІ

Шляхам мэтанакіраванай дрэсіроўкі многім жанчынам удаецца перарабіць сваіх мужчын у баб. Толькі ці варта быць жонкай бабы?